

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
za STO in Italijo pri upravi
v Trstu ul. S. Frančiška 20
za cono B pri Centru tiska
v Kopru,
za Jugoslavijo pri ADIT-u v
Ljubljani, Tyrševa 34 ali na
čekovni račun pri Komunalni
banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7
Cena istu: lir 20. — din 15.
— v Jugoslaviji in din 8 v
coni B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 13. oktobra 1950

LETO PETO številka 235

Poština plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika: Trst, ul. Montecchi 6-II.
Telefon šte. 95.823. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Frančiška 20.

LJUDSKI
TEDNIK

Prvi dan pouka

(Foto Magajna)

Dne 10. oktobra je potekla ena izmed najbolj žalostnih obletnic, kar jih pomni slovensko ljudstvo: 30-letnica koroškega plebiscita.

Na plebiscitu je glasovalo za priključitev k Jugoslaviji v predele A po občinah 15.279 ali 40,96% glasovalcev, za priključitev k Avstriji pa 22.025 ali 59,04% glasovalcev.

Kdor le malo pozna koroške razmere, ta ve, da so bili v tem delu Slovenci v večini celo po avstrijskih statistikah. Po uradnem štetju iz leta 1910 na primer, ko prebivalcev na Koroškem niso prepisali po narodnosti, temveč po občevalnem jeziku, so na istem ozemlju ugotovili 50.837 ali 69,18% prebivalcev s slovenskim občevalnim jezikom in samo 22.651 ali 30,82% prebivalcev z nemščim občevalnim jezikom.

Vprašanje, zakaj se je tako porazno izteklo glasovanje 10. oktobra 1920. bi mogli utemeljiti z naslednjimi dejstvi: 1. K plebiscitnemu ozemlju niso šteli ozemlja, ki so bila po štetju iz leta 1910 nesporno slovenska narodna ozemlja (Kanalska dolina in Trbiž z okolico, slovenski del Ziljske doline, Jezersko in Mežiška dolina); 2. Italija je imela v tem plebiscitu veliko vlogo in je bila celo v volivni komisiji, čeprav je ena izmed temeljnih zahtev modernega meddržavnega plebiscita zagotovitev nepristranosti plebiscitne komisije (tedanji Italiji je bil v celi zadevi vodilen nauk, da se ozemlje Jugoslavije na noben način ne

poveča); 3. Rok za glasovanje je bil prekratek; 4. Pravico do glasovanja bi morali imeti v prvi vrsti avtohtoni prebivalci, vendar so smeli voliti vsi, ki so prebivali na tem ozemlju samo 7 let; 5. Dokazano je bilo, da je bilo v nekaterih krajih oddanih več glasov, kot pa je bilo glasovalcev; 6. Mahinacije pri reklamacijah in 7. Glasovalci so glasovali pod vtisom trenutnih, notranjih razlogov (praksa plebiscitov je pokazala, da se pre-

čati o apolninem nemištvu na Koroškem).

Danes lahko rečemo, da je tudi sedaj, po tridesetih težkih letih koroško vprašanje, vprašanje povrnitve naših bratov k svoji domovini še vedno odprto, kljub lanskoletnemu pariškemu diktatu, ko so sovjeti za Judežev groše prodali pravico naših bratov, da bi živeli skupaj s svojimi brati v svobodni domovini.

Koroški problem obstaja in bo

OB 30-LETNICI KOROŠKEGA PLEBISCITA

Koroški problem bo obstajal dokler ne bo pravično rešen

bivalci ne odločajo edinole na temelju svoje narodne zavesti, ampak predvsem z vidika socialnih in gospodarskih razlogov).

Vsa ta dejstva nam kažejo, da ni šlo leta 1920 za ademokratsko odločitev, ki naj bi za vekomaj odločila spor o pripadnosti Slovenske Koroške.

To dokazuje tudi delo vseh tistih, ki so se v predvojni Avstriji in Nemčiji trudili, da bi pripeljali azapeljance zopet nazaj h Koroškini, ko so v dobi ene cele generacije delovali, da bi zatrl slovenstvo na Koroškem, da bi dobili možnost enkrat že brez skrbi kri-

obstajal, dokler ne bo pravično rešen!

Zaman so zato opravičila današnje Avstrije, ki hoče krivdo za razmere, v katerih živi danes naš življ na Koroškem naprtiti terorističnim dejanjem nacizma. Preko eprivatnikov, političnih strank (kominformisti niso med zadnjimi), škofijskega ordinariata, Sol in društev nadaljujejo spatriotično delos Heimathunda.

Navedimo samo en primer: koroške oblasti (in vlada na Dunaju s tem soglašajo) se izgovarjajo, da uredba o dvojezičnih šolah, ki so jo izdali leta 1945, ne more biti

v celoti izvedena, ker primanjkuje učiteljev in profesorjev, večjih slovensčine. Vzroka za te težave ni iskati v strahovladi nacizma, ki je samo dokončal dobro pripravljeno delo in ni imel zato nič novega dodati, temveč v pogojih, ki jih je ustvarila že prva avstrijska republika. Govore celo, da Slovenci nočejo obiskovati slovenskih šol, samo da bi zakrili obveznosti, ki jih imajo po manjšinskih pogodbah. Zabrani so tudi slovenščino po javnih uradih. Če bi hoteli podrobneje obravnavati obstoječi gospodarski in osebni teror nad Slovenci, blatenje Jugoslavije njih države kot z lece, govorniških odrov in časopisja, ki ima prav gotovo namen odvrtiti Slovence od njih matice; krivice, ki se vlečejo še iz časa nacizma, ko so koroške Slovence izganjali iz njih domov itd, itd, bi s tem lahko napolnili cele knjige.

Danes ob 30-letnici naj pribijemo samo eno: Koroški plebiscit pred 30 leti je bil potvorba dejanskega stanja in ta potvorba je služila po drugi svetovni vojni zavaznikom za upravičeno osnovo k zopetni vključitvi Slovenske Koroške k Avstriji. Današnja Avstrija izvaja nad njimi isto prakso, kot že dolga stoteletja. Zato ima današnja Jugoslavija vso pravico, da izraža skrb za njih usodo in še vedno zahteva pravico!

Današnja Avstrija bi si lahko zapomnila, da imperialistični uspehi niso trajni in da se je nasilje še vedno kaznovalo!

BISTVO DAYTONOVE KRITIKE:

Italija se mora podrediti ameriškim oborožitvenim načrtom

Izjave zastopstva Marshallovega plana v Rimu so napravile v Italiji precej hudo kri. Kritične izjave je prinesel najprej «New Times», nakar pa je Mr. Dayton, šef rimske delegacije ECA izrekel razne ameriške pridržke zaradi načina, po katerem De Gasperijsva vlada uporablja to pomoč.

Državna poročevalna agencija je takoj reagirala v obrambo oficialne gospodarske linije. V zadevo je posegel ameriški poslanik, sledili so ponovni razgovori Daytona pri De Gasperiju in Pelli in končno je Dayton napisal posebno pismo De Gasperiju, v katerem je potrdil svoje prejšnje izjave. Vlada pa se je pozneje v posebnem komunicanju izrazila solidarno z zakladnim ministrom in uzela pismo na znanje.

Pri vsej stvari je epizoda približno ista, kot smo jo lahko pred časom opazili v Grčiji. Dayton je povedal, da je Italija v zelo kritičnem gospodarskem položaju in da bi moralo nakazanih 200 milijonov dolarjev rešiti Italijo iz njega. Italijanska vlada je dajala več pozornosti stabilnosti lire, kot investicijam domačega in tujega kapitala. Sporazum o investicijskem programu 1650 milijard lir pred tremi meseci, bi se moral danes spopolniti zaradi potreb oborožitve, saj ima Italija dovolj delovne sile. Dayton je še povedal, da je bil napredek v prvi fazi obnovitvenega programa preveč počasen.

V tej epizodi moramo videti kritiko Einaudijevemu učencu Pelli. Preveč previdnosti v investicijah, preveč plažnosti pred inflacijo, skrbi za plačilno bilanco, premalo za produkcijo.

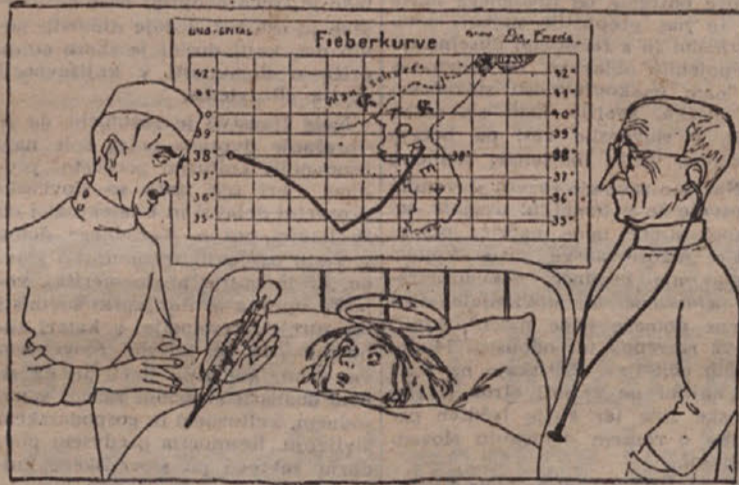
Veliko vznemirjenje je nastalo v sami vladni koaliciji zaradi tega napada. Najbolj zanimivo pa je napad sprotno med Pello in obrambnim ministrom Pacciardijem. Pella je zastopal v nekem članku stališče, češ da je le s pomočjo socialne in gospodarske stabilizacije v državi sami mogoče pomagati pri izvajanju načrta o obrambi; Pacciardi pa je na ta članek enostavno izjavil, da takoj potrebuje kredite za oboroževanje in ne šele pozneje. (K temu ga silijo atlantske obeze!).

Na vsak način moremo Daytonovo izjavo razumeti takole: Italija je premalo naredila za oboroževanje

in mora dosti energičneje preiti v atlantsko oboroževalno konjunkturo.

Isto je povedal v teh dneh tudi bivši upravnik Marshallovega načrta za Evrovo Hoffman, ki se slavja po vseh prestolnicah in je prišel v teh razburljivih dneh (za Pello) v Rim. Tam je izrazil svoje upanje, da bo italijanska vlada dobro izkoristila investicijski načrt; obrambna politika mora sicer temeljiti na trdnih finančnih temeljih, vendar pa ima danes nujno prednost oboroževanje. Povedal je še veliko nebitvenega, z vsem svojim izvajanjem pa se potrjuje Daytonovo kritiko; zahteval je prednost za tiste investicije, ki služijo oborožitvenemu programu.

Prav zanimivo bo videti, kako se bodo v Italiji lotili likvidacije dosedanje Einaudijeve stvari in se prilagodili atlantskemu bloku. Vojne

ZANIMIVA KARIKATURA, KI JO JE OBJAVIL SVICARSKI LIST «WELT-WOCHE». POD NJO JE NAPISAL: «PRI 40.0 BI ZNALO BITI NEVARNO». NA SLIKI VIDIMO NEHRUJA IN TRUMANA

priloge in izredna konjunktura, ki prihaja z njimi, k čemu ta razvoj tako rekoč brez neč dokončati in vsled tega Američani nimajo posebnih obzirov.

Pred očmi imamo danes položaj, v katerem je ubogi Venizelos, ka-

teremu so Američani zagrozili, da mu ukinejo pomoč, če ne bo plesal, kot vni živčajo Munda danes prav zato italijanski tisk: ne pove ničesar o njegovih prošnjah pri ameriškem poslaniku v Atenah, češ saj bom priden...

Pomen dveh novih držav v Južni Aziji

Po vojni sta bili na važnem delu sveta ustanovljeni dve novi državi: Indija in Indonezija. Do njih ustanovitve je prišlo, ker po drugi vojni oslabljeni imperializem ni mogel več kljubovati tamkajšnjemu revolucionarnemu poletu. Za razliko od Kitajske, niso vodile ta gibanja najradikalnejše plasti ljudstva, temveč za kompromis pripravljena buržoazija. Ta je morala v trenutku, ko so se imperialisti odločili, da prenesejo nansjo oblast, pristati na številne ekonomske in politične concesije. Cel proces je pospešilo v precejšnji meri tudi nasprotje interesov med stari kolonialnimi gospodarji in vladajočimi krogi v ZDA, ki razumljivo stoji na stališču ukinitve vseh mejnih pregrad. Te ovtraje vsestransko prodiranje ameriškega kapitala, saj predstavlja danes stari kolonialni sistem za ZDA veliko cviro.

Pogoji, pod katerimi so bile ustanovljene te nove države, so bili različni. Indonezijska republika se je morala na primer povezati, da bo plačala Holandski 4,5 milijonov guldnov. V tej vsoti so bili vračunani tudi vsi stroški, ki so jih imeli Holandci v štiriletnem boju z Indonezijo. Prav tako se je morala mlada indonezijska republika obvezati eza okroglo mizo v Haagu na princip federativnih držav. Ta se je izkazal za pravega trojanskega konja. V posamezne deželne vlade so Holandci vrinili svoje agente, ki so rovarili in še rovarijo proti mladi republiki.

Centralna vlada v Djakarti se je kmalu zavedla te nove nevarnosti. Pričela je uvajati centralizacijo. Pri tem so se Holandci preko svojih lutk poslužili protikrepov, od katerih

moremo v zadnjih tednih opaziti zadnjega na Molukih, otokih med Celebesom in Novo Gvinejo.

Pol milijona Amtronezijcev se je «uprlo nadvladi» iz Djakarte. Hočejo svobodo in neodvisnost. Pri tem se sklicujejo na princip samoodločbe manjšin in na federativno strukturo «Združenih držav Indonezije», ki bi morala biti razdeljena na 16 federativnih držav z odgovarjajočo avtonomijo. Amtronezijci so bili znani kot najboljši podaniki holandske kraljice. Bili so dobri vojaki v KNIL (kraljevska holandsko-indijska vojska) in ni čudno, da je tudi danes mogla Holandska med tamkajšnje buržoazije najti svoje pristaše, ki so organizirali tudi oboroženo manifestacijo proti indonezijski republiki.

Ko se je Indonezija odločila, da

bo tam s svojimi oboroženimi silami vzpostavila red in mir, so bili Holandci še tako nesramni, da so predlagali vladi v Djakarti emirovno posredovanje zaradi velikih skrbi holandskega ljudstva proti temu, kar se dogaja na Južnih Molukih. Toda zdi se, da to pot Soekarno ni poslušal vlade v Haagu in je dal svojim četam povelje, da se izkrcajo.

Na vsak način so se v novih priklakah izkazali Holandci za slabe psihologe. Za razliko od Angležev v Indiji se kar ne morejo sprijazniti z obstoječimi dejstvi in z vedno novimi rovarjenji poskušajo kruziti novo republiko. To je privedlo do velikega sovraštva proti njim v tej državi, v kateri izgubljajo na ta način tudi svoje poslednje postojanke. Kratek čas obstoja Indonezije je pokazal, da se je brez njihovega izkoriščanja pričela država že razvijati s hitrejšim tempom.

Zanimivo je tudi stališče Indonezije in Indije glede na današnji položaj v svetu. Pred kratkim je stari konservativec Agis Salim izjavil: «Mi smo odvrgli politično gospodarstvo Zahoda. V hladni vojni, ko sta obe strani na zgrešeni poti, ne bo šla Indonezija na nobeno stran». Indijska stališča do Kitajske v vprašanju priznanja Bao Daja, potem

posredovanja glede spora na Koreji itd. so pa prav gotovo na isti liniji.

Vse to nam kaže, da je ustanovitvi teh dveh novih držav v Aziji povečala število držav, ki bolj ali manj dosledno teže k ustvarjanju enakopravnih odnosov v svetu, so proti diktatu velikih in zato proti ustvaritvi blokov podrejenih tej ali drugi veliki sili.

Sovjetska uradna propaganda zanika vsako progresivnost pri ustanovitvi teh dveh novih držav. To negiranje stvarnih dejstev je na liniji hegemonistične politike ZSSR in njenih «teoretičnih» osnov, po katerih ne more priti družbeno-zgodovinski razvoj niti za en korak naprej brez «osvoboditve» Rdeče armade in podrejenosti moskovskemu birokratizmu. Zato je razumljivo, da je indijska KP dobila leta 1947 strog ukor, ko je ocenila ustvaritev indijske države kot korak naprej v zgodovini indijskih ljudstev, rezultat njihove borbe, in ne izključno kot maneuver imperialistov.

Čeprav je popolnoma jasno, da ljudstva teh držav še niso popolnoma zaključila borbe za nacionalno neodvisnost in demokracijo, je razumljivo, da pomeni ustvaritev njihovih novih nacionalnih držav korak naprej na tej poti in s tem tudi k jačanju pozicij miru na svetu.

Kronika

Izvršni odbor Osvobodilne fronte za Tržaško ozemlje je na svoji seji 5. t.m. sprejel resolucijo, v kateri zahteva samostojno slovensko šolsko upravo. To resolucijo so predstavnik OF v torek izročili generalnemu ravnatelju za civilne zadeve pri ZVU g. C. Eddlemanu. Resolucija pravi, da bi morala ločena šolska uprava suvereno odločati o slovenskem šolstvu po stvarnih kulturnih potrebah slovenskega prebivalstva.

Zveza partizanov STO priredi 22. t.m. množični izlet v Vrhovlje pri Plavah (Goriška Brda) ob priliki proslave obletnice ustanovitve Gregoričeve brigades. Izleta se lahko udeležijo vsi bivši partizani, aktivisti in njihovi svojci. Prijave se sprejemajo na sedežih okrajev in v tajništvu Zveze partizanov STO v Trstu v Ul. Ruggero Manna 29 do vključno 13. t.m. Izlet stane 1.000 na osebo, pri čemer so vštet vožnja, zajtrk, kosilo in večerja.

Neko podjetje je začelo po na logu angloameriške vojaške uprave postavljati železne ovire na vse poljske poti, ki vodijo preko demarkacijske črte, tako da odslej po teh poteh ne bodo mogli kmetje več voziti z vozovi. To je povzročilo veliko nezadovoljstvo med vsemi dvolastniki.

Med delavci, ki so zaposleni na smetišču pri Orehu, vladajo neznozne higienske razmere. Smeti so začeli prevvažati tja že pretekli mesec, kljub temu pa občinska uprava do sedaj ni poskrbela, da bi za delavce napeljala vožo in primerne prostore za slalčino.

Porotno sodišče je v prizivni instanci obsodilo na 7 mesecev zapora 24 letnega Giovannija Colonijsa, ki je meseca februarja pri Sv. Andreju okradel ameriškega vojaka.

Pred porotnim sodiščem je bil oproščen 24-letni Renato Cosmani, ki ga je 15. marca letos neka M.M. prijavila devinski policiji, da jo je 4. in 14. marca posilil v kopalnici. Sodišče je namreč ugotovilo, da obtoženec ni bil kriv tega dejanja, čeprav je omenjena M.M. priložila policiji lasnoročno podpisano izjavo Cosmanija, v kateri je priznal svoje dejanje. Cosmani je to izjavo podpisal, ker mu je uradni zaročenc ženske grozil z božalom.

Na procesu proti tihopapežem cigarete so bili obtoženi obsojenci skupno na 16 let ječe in 25 milijonov lir globe. Višji inšpektor civilne policije Giuseppe Barbato pa je bil oproščen zaradi pomanjkanja dokazov. Med drugimi je bil obsojen Alfredo Riosa, inšpektor CP, na 5 let ječe, narednik Marino Lunardelli na 3 leta in 4 mesece, narednik Domenico Ariano na isto kazno, Pietro Alsido na 5 let ječe.

Tržaška policija je v sodelovanju z drugimi štirimi policijami odkrila skupino trgovcev z mamilom «eroina». Policija je začela poizvedovati na pobudo policije iz ZDA, ki je zvedela, da je v Trstu središče za izvoz mamila tudi v ZDA. Središče trgovine z mamili je bilo v Ulici Cavana 25, kjer ima svoje prostore tovarna s kemičnimi in farmaceutskimi predmeti RAMSA. Policija je aretirala 56-letnega Richarda Morgantija, doktorja farmaceutike in svetovaleca tovarne RAMSA v Trstu, 40-letnega kirurga Cesare Mellija, 38-letnega mornarja Teodora Duttija, v Modeni pa je policija aretirala nekoga dr. Bacalana, ki mu je dr. Morganti prodal 5-kg eroina. Policija v Trstu je zaplenila 10 kg eroina, v Ameriki pa so zaplenili 15 kg tega mamila. Skupna vrednost zaplenjenega blaga znaša nad 2 milijardi lir.

Pogajanja pekovski delavcev z njihovimi delodajalci so doslej še brezuspešna. Na predlog urada za delo sta zainteresirani stranki končno sklenili, da sestavita nekako komisijo, ki bo preučila vsa vprašanja, o katerih se niso mogli zediniti.

IV. REDNI OBČNI ZBOR ZHPZ V TRSTU

Številnejši in združeni bomo visoko razvili slovensko kulturo

V nedeljo 8. t.m. je bil v dvorani na stadionu «Prvi maj» IV. redni občni zbor Slovensko-hrvatske prosvetne zveze Svobodnega tržaškega ozemlja. Občni zbor je odprl predsednik dr. Andrej Budal, ki je najprej pozdravil vse goste in delegate, nato pa prikazal pomen SHPZ za kulturo in prosveto ter poudaril, da je kljub številnim težavam dosegla tudi v zadnjem poslovnem letu lepe uspehe.

V imenu goriške prosvetne zveze je pozdravil občni zbor tov. Paglavac, tov. Boltar pa je pozdravil v imenu Italijanskega prosvetnega krožka. Sledila sta pozdrava Zveze prosvetnih delavcev Enotnih razrednih sindikatov in OF. Poleg tega pa je občni zbor prejel pozdravne brzojavke Slovenske prosvetne zveze iz Celovca ter prosvetnih in kulturnih delavcev iz Slovenije.

Po vlitvah verifikacijske in volivne komisije je poročal tajnik SHPZ tov. Boris Race.

Slovinci na Tržaškem so se skupno z jugoslovanskimi narodi in z demokratičnimi Italijani borili za osvoboditev celotnega narodnega ozemlja. Toda vsiljene mirovne pogodbe so nas kakor koroške Slovence odtrgale od matičnega naroda in nas prepustile najbolj šovinističnim in s fašistično miselnostjo prepojenim oblastem. Ne priznavajo nam enakopravnosti slovenskega jezika, kratijo nam slovenske šole, v slovenske vasi pa hočejo ponovno vsiliti italijanski element.

Načrtno zavirajo razvoj slovenske prosvete že v temeljih: uvajajo nedemokratične učne načrte, odklanjajo jugoslovanske učne knjige, nastavljajo begunce, nekvalificirane učne moči ter odklanjajo strokovne domače učne moči. Ukirili so 22 razredov ter odpustili 14 domačih učiteljev. Pritiskajo na starše, naj bi ne vpisali otrok v slovenske šole ter širijo lažnive podatke o resnem delovanju slovenskih šol.

Po rasističnem diskriminacijskem pojmovanju v Trstu ne smeta odmevati slovenska beseda in slovenska pesem. Za slovenske gledališke umetnike, pevce in glasbenike ni prostora na odrih tržaških dvoran.

Slovenski likovni umetniki, ki predstavljajo najkvalitetnejšo umetniško skupino v Trstu, se morajo boriti s težavami, ker jih državne in poldržavne ustarove bojkotirajo samo zaradi tega, ker izpričujejo svojo pripadnost slovenskemu narodu. Prav tako ni govora o državnih podporah kakršnemu koli slovenskemu znanstvenemu delovanju.

Kljub vsem težavam pa slovensko ljudstvo ne obupa. Toplo sprem-

Z NEDELJSKEGA OBČNEGA ZBORA SHPZ

lja uspehe likovnih umetnikov, podpira Slovensko narodno gledališče, ki je kljub pomanjkanju sredstev iz brez dostojne dvorane tudi v zadnji sezoni umetniško raslo. V podobnih pogojih morajo delovati tudi naši glasbeniki, kljub temu pa dosegajo Glasbena šola, Komorni zbor in nekateri ljudskoprosvetni zbori lepe uspehe. Posebno pohvalo zaslužijo naši komponisti in prav bi bilo, da osrednja glasbena organizacija njih skladbe izda. Prav tako je treba podpreti naše književnike in oskrbeti izdaje njihovih novih del, kajti doslej je skoro edina priča o dejavnosti v krjiževnosti revija «Razgled».

Naše ljudstvo je razumelo, da je vprašanje dvorane poleg šole najosnovnejši kulturno prosvetni problem pri nas, zato so slovenski prosvetni delavci in intelektualci ob 30. letnici požiga Narodnega doma v Trstu ugotovili zgodovinsko krivdno, ki jo nosijo angloameriška vojaška uprava in italijanski šovinisti ter sprejeli resolucijo, v kateri zahtevajo, da se povrne Slovincem vse tisto, kar smo imeli in da se nam omogoči svobodni razvoj v narodnem, kulturnem in gospodarskem življenju. Resolucija predvsem poudarja zahtevo po slovenskem kulturnem domu v Trstu. Vztrajno se bomo borili zanj, obenem pa bomo sami tudi poskrbeli, da vprašanje slovenskega Narodnega doma dokončno rešimo ter poiščemo vse možnosti, da zberemo potrebna materialna sredstva. Obrnili se bomo po pomoč na tržaške Slovence, na brate v svobodni domovini ter na slovenske izseljence in upamo, da ne zamenjamo.

Kljub večkratnim poskusom nismo še uspeli s sistematičnim znanstvenim delom. Kot osnova znanstvenega dela služi doslej le študijska knjižnica.

Boljše uspehe zaznamujemo v ljudski prosveti. Društva so začela med

seboj tekmovali ter ustanavljati nove odseke.

Uspešno delujejo naši pionirji, od slovenskih dijakov in vseučiliščnikov pa pričakujemo več kot samo delovanje v folklori.

Med največje uspehe ljudskoprosvetnega dela v preteklem letu spada pevski nastop 1. maja s 375 pevci, predvsem pa dar slovenske kulture 11. junija, ki ga lahko prištevamo med najbolj uspele povojne ljudskoprosvetne manifestacije. Lepo so dokazali svojo aktivnost

Tržaški občinski svet

razpravlja o nunah in cesarskih kipih resnejše zadeve pa je odložil na prihodno sejo

Tržaški občinski svet je zopet začel svoje delo. Doslej je imel dve seji, in sicer v petek 6. t.m. in v torek 10. t.m. Kakor na pomladanskem zasedanju tako smo tudi na jesenskem priča velikemu dlakocepstvu in dolgim razpravljanjem o pomembnih vprašanjih, o zapisniku itd.

Občinski svet je izgubil eno svetnico, in sicer gospodino Delise iz demokrščanske skupine. Zupan je na prvi seji prebral njeno pismo, v katerem pravi, da je stopila v samostan ter da bo mnogo bolj koristila občinskemu svetu s svojo molitvijo kakor pa s svojimi nasveti.

Bolj važno je bilo županovo sporočilo, da bo ZVU nakazala 500 milijonov kredita za gradnjo 360 novih stanovanj. Od teh 500 milijonov bo namenjenih 300 milijonov za gradnjo ljudskih stanovanj, 100 milijonov za zadružna stanovanja in 100 milijonov za stanovanja, ki jih gradijo zasebniki. Na tej seji smo tudi izvedeli, da občinski nameščen-

pevski zbori, ki so v zadnji sezoni nastopili 228krat, in sicer doma, v Jugoslaviji, na Koroškem, na Goriškem, v Kopršini in na radu.

Ker naši ljudje premalo čitajo slovenske knjige, je dolžnost prosvetnih društev, da si uredijo knjižnice in poskrbe, da pride dobro čtivo med ljudstvo.

Doseči bo treba večjo samostojnost posameznih prosvetnih društev, zato bomo poskrbeli, da se bodo mladi nadarjeni prosvetarji izučili na tečajih.

Poleg zaprek, ki jih razvoju slovenske kulture postavljajo tržaške oblasti, pa vplivajo razdiralno tudi kominformisti — «zaščitniki slovenske kulture». Z nasiljem, terorjem in prevaro so se polasčali prosvetnih društev, iz vsega njihovega «zaščitniškega» delovanja pa vidimo, da jim gre le za uničenje slovenske kulture in za priključitev Tržaškega ozemlja k Italiji.

Ob podpori demokratičnih Italijanov se bomo še nadalje borili za pravice slovenskega jezika, proti raznarodovanju, za slovensko šolo, za svoj Narodni dom, podpirali ljudsko prosveto predvsem v narodnostno ogroženih krajih. Zavedamo pa se, da brez trdne povezanosti s svobodnim slovenskim narodom teh ciljev ne bomo mogli doseči. Številnejši in združeni bomo v borbi dosegli večje uspehe in visoko razvili slovensko kulturo in prosveto.

Referatu tov. Raceta so sledili še referati o ljudski prosveti, o šolstvu, o znanosti in umetnosti ter blagajniško poročilo in poročilo nadzornega odbora.

Po obširni diskusiji so bile volitve.

ci ne bodo prejeli 10 odstotnega površinske plač, čeprav se je občinski svet na svojem pomladanskem zasedanju izrekel zanj. Vojaška uprava tega površinske namreč ni odobrila. Kominformisti so tudi na tej seji pokazali, da so za čim tesnejšo zvezo z madrepatrijo. Ko so razpravljali o primeru nekoga občinskega nameščena, ki je vložil proti občini priziv na kasacijsko sodišče v Rimu, so nekateri svetniki izjavili, da je zadnja instanca prizivno sodišče v Trstu in da torej rimsko sodišče nima kaj odločati. Pri glasovanju so tudi kominformisti glasovali za to, da je kasacijsko sodišče v Rimu pristojno tudi za Tržaško ozemlje.

Na drugi seji so govorili tudi o avstrijskem cesarju Leopoldu. Te dni namreč ponovno postavljajo njegov kip na stebri na Borznem trgu in svetnikom MSI to ni prav ter protestirajo. No, župan pa jim je odgovoril, da konec koncev Leopold ni bil slab človek in da je bil pravzaprav le cesar svetega rimskega imperija.

Na dolgo so razpravljali tudi o zakonu, ki je omejeval podeljevanje obrtnih dovolilnic in katerega je vojaška uprava z ukazom 125 odpravila, kakor so že prej storili v Italiji. Kljub navdušenju za vse, kar je italijanskega, pa so se tudi demokrščanski svetniki izrekli za omejevanje izdajanja dovolilnic in dogodili se je redek primer, da je občinski svet dosegel v tem vprašanju popolno soglasnost.

Za nas Slovence je zelo važno vprašanje našega šolstva. Zato je zastopnik Slovensko-italijanske ljudske fronte tov. dr. Dekleva vprašal, ali bo res občina prevzela v svojo oskrbo vse slovenske otroške vrtnice, kakor mu je zagotovila upraviteljica gospa Taverna. Nadeja se tov. dr. Dekleva vprašal župana in občinskega odbornika Sciolisa, ali bodo dodelili tudi slovenskim šolam nove učilnice, ker se bo zaradi derekvizicije letos povečalo število učilnic za 54. V starem posloju v Ul. Lazzaretto Vecchio imajo namreč svoje prostore štiri slovenske šole: realna gimnazija, trgovaška akademija, učiteljska in trgovaška nadaljevalna šola, ki razpolagajo samo z 12 šolskimi sobami. Na obe vprašanji bo odgovoril Sciolis na prihodnji seji.

SINDIKALNI OBZORNİK

Linija združitve je linija italijanskega imperializma

Akcijski sindikalni odbor že ves čas od svoje ustanovitve ne daje le pobud za ustanavljanje novih razrednih sindikatov, temveč tudi stalno kaže delavcem pravo borbena linija in pot ter jim osvetljuje razne dogodke in sindikalna vprašanja v luči pravega razrednega sindikalnega gibanja. Čeprav rezultati tega delovanja niso vedno vidni, pa vse to usmerjevanje in razčiščevanje pojmov močno vpliva na delavstvo, ki je še pod delnim vplivom kominformističnih Enotnih sindikatov. To se je na primer pokazalo tudi ob znani februarjski stavki, ko so gesla akcijskega sindikalnega odbora prodrla med delavce, ki so si jih usvojili in s tem vnašali v stavko svojega borbene duha.

Zaradi te svoje usmerjevalne funkcije akcijski sindikalni odbor tudi ni mogel mimo kongresa Delavske zbornice, katerega smo v zadnji številki našega lista že osvetlili. Tajništvo

akcijskega odbora je te dni izdalo okrožnico, ki točno analizira nalogo žoitih sindikatov, predlog voditeljev Enotnih sindikatov kongresu Delavske zbornice, da se obe sindikalni organizaciji združita, ter vzroke, zakaj je kongres Delavske zbornice odbil ta predlog.

Okrožnica ugotavlja, da so vsi zavodni delavci ugotovili, da je Delavska zbornica vseh pet let svojega obstoja bila orodje za cepitev delavskega razreda ter da je bila med delavstvom prava agentura kapitalistov. Kongres Delavske zbornice je vse to še bolj potrdil, saj so na njem govorili predstavniki buržoazije in imperialistov. Kljub temu so voditelji Enotnih sindikatov zahtevali združitve s tako žolto organizacijo. S temi svojimi predlogi in z vsvo dogledanjo politiko so voditelji ES rehabilitirali Delavsko zbornico v očeh njenih samih članov in tudi manj zavednih članov Enotnih sin-

dikatov. Po eni strani so ti voditelji hlinili nasprotje z Delavsko zbornico in jo celo napadali, po drugi strani pa izjavljajo, naj se delavci vpišejo v eno ali drugo sindikalno organizacijo in da je to važno, da so nekje organizirani. Vse to kaže, da se skrivajo za bregom drugi interesi, katere pa je treba delavcem prikrivati. Vsa sindikalna politika kominformistov v Trstu ne teži v obrambo razrednih interesov delavcev, temveč je podrejena splošni politiki kominformistov. Dovolj je bilo že namreč dokazano, da sta kominformistična politika in politika italijanskih šovinitov v bistvu enaki in da zasledujeta enake cilje. Le taktika za dosego teh ciljev je različna.

Delavska zbornica je odklonila predlog voditeljev ES za spojitve obeh sindikalnih organizacij, toda to prav nič ne menja na stvari. Razredni sovraznik ima namreč interese, da se ES ohrani pri življenju in prepreči delavcem, da bi ne prešli v borbo za obnovo razrednih sindikatov.

Zato si akcijski sindikalni odbor stalno prizadeva, da ne bi delavci po zaslugi ES prišli pod popolni vpliv razrednega sovraznika ter da se obnovijo resnični razredni sindikati, ki bodo jamstvo za uspešno borbo proti izkoriščevalcem.

STARA PRAKSA V "NOVI ITALIJI,"

Tri leta so že minila odkar je 21 držav članic Organizacije združenih narodov podpisalo mirovno pogodbo, ki narekuje Italiji še posebej glede njenih manjšin ubrati po demokratične in resnične svobode; tri leta bodo kmalu potekla odkar je bila sprejeta ustava italijanske republike, ki ponovno z zakonom priznava narodnim manjšinam nemotno politični, kulturni in gospodarski razvoj — in vendar smemo upravičeno trditi, da s strani italijanske vlade ni bil storjen korak, da bi mirovna pogodba in italijanska ustava zaživel in dali slovenskemu narodu v Italiji objavljenе pravice in svobode.

Kot v posmeh vsem svečanim obljubam italijanske vladne oblasti nadanjujejo z desetletno prakso zatiranja slovenskega ljudstva v Italiji z edinim namenom, da bi ga asimilirale in tako zbrisale s svojega ozemlja.

Za dosego tega cilja oblasti ne izbirajo načinov, ampak jim pride prav vsako sredstvo.

Tako so pred dnevi pričele z množičnimi zasliševanji predstavnikov najobsebnijeje organizacije slovenskega ljudstva v Italiji. Svoje početje opravljajo z izgovorom, da ima Demokratična fronta Slovencev v Italiji zveze z goriskim trgovcem *Academactem*, ki so mu italijanski obmejni organi zaplenili pri prehodu državne meje 4 milijone lir.

Vsa dosedanja zasliševanja okoli petdesetih ljudi pa najogovorneje dokazujejo, da so policijski organi zelo daleč od svojih izjav in da jim je primer tihotapca *Kodermaca* samo najugodnejša prilika, da posežejo v notranje razmere demokratične slovenske organizacije na Goriskem. Zakaj sicer sprašujejo slehernega zaslišanca po njegovem delovanju v partizanski borbi, pred letom 1947, če je sodeloval v Gorici slovensko zastavo, če ima zvezo z demokratičnimi organizacijami v Trstu, kakšne namene ima mestni odbor DFS, če bo Gorica priključena k Jugoslaviji, ali ima DFS priključitvene namene itd. — če ne zato, da bi izvedeli za delovanje organizacij slovenskega ljudstva.

Kako daleč jih žene njihova mrznja do Slovencev pa dokazuje tudi dejstvo, da je skušal komisar političnega oddelka policije prepričati odgovornega uradnika glasila beneških Slovencev *«Matajurs»* tovariša *Todoldija Vojmira*, da ni Slovec, da ne zna slovensko itd., čeprav je znano in ni treba niti poudarjati, da je tovariš *Todoldaj* zavezanec Slovencev, ki zna govoriti v narečju in v književnem jeziku.

Toda policijske sile prav malo zanima ali je njihovo delovanje v skladu z načeli mirovne pogodbe, ki dajejo slovenskemu ljudstvu v Italiji popolno pravico izražanja političnega prepričanja, svobodo združevanja, izdajanja časopisov itd., niti jim ni mar, če je množično zasliševanje v nasprotju z italijansko ustavo, zlasti s členom 3 o enakosti pred zakonom brez razlike spola, plemena, jezika, vere, političnega mnenja, osebnih in družbenih razmer, in členom 6 italijanske ustave, ki se glasi: «Republika štiti s posebnimi predpisi jezikovne manjšine».

Njim gre prej kot slej za to, da v našem ljudstvu v Italiji ubijejo tisto odporno in narodno silo, ki nas je rešila v najtežjih trenutkih narodnega obstoja in da ga onesposobijo za uspešno borbo za priznanje narodnih, kulturnih in gospodarskih pravic, ki so mu z zakonom priznane.

Cilj opravičuje sredstva! Tega makjavelističnega izreka se go-

riška policija zelo dosledno posluhuje pri ravnanju z italijanskimi državljani slovenske narodnosti. Zato jo ne moti, če pošilja za doslednimi borci agente, ki se kot senca plazijo za njimi in vlečejo na uho njihove besede.

Ce vsa ta dejstva, ki kažejo na najbolj grob pritisk vladnih oblasti na naše ljudstvo onstran meja primerjamo z izjavami, ki jih je najvišji italijanski predstavnik izrekel ob svojem obisku v Cedadu in Vidmu o mirnem sožitju obeh narodnosti, potem mora biti slehernemu človeku jasno, da je resnica drugačna kot obljube in prevzete obveze.

Množična zasliševanja vzbujajo med prebivalstvom val ogorčenja in protestov ter upravičeno primerja sedanje čase s fašističnimi, ko so pobesneli Mussolinijevi pajdaši strašili in preganjali naše ljudi.

Prav tako ga vse bolj preveva prepričanje, da je v teh težkih časih, ki jih preživljajo zamejski Slovenci v Italiji, potrebna odločnost in borbenost, s katero so znali klučbovati vse drugačnemu nasprotniku in ga tudi premagati, da so si ohranili narodno čast in življenje.

PRVI "PIONIRSKI DAN"

Pionirji, naš veliki dan se bliža s hitrimi koraki! Na našem stadionu rasto skrivnostne hiše, postavljajo mlaje in dasi je trgatav že davno za nami — glej, latnik se vzpenja med kolčil! Na njem pa ne vise grozdi, ampak — no, kaj? Same skrivnosti, sladke in vesele skrivnosti. In Veselje hodi med stojnicami in tu še malo dosti.

kotičkih in komaj čaka, da pride na dan, da bo naša zabava čim lepša, naše veselje čim polnejše.

Siroko bodo 15. oktobra odprta vrata stadiona vsem tistim, ki želijo obiskati naš «Pionirski dan». Vsi nam bodo dobrodošli, tudi oni mali, ki še utrkajo prstek v usta, kadar se pred njimi nenaodna prikaže čudo. Dobrodošli vsi starši, botri in tete, ki se bodo hoteli veseliti nad veseljem male razposajene dece. In kdo bi se ne smejal ob hudih tekmah, ki bodo ta dan! V hudem boju za prvenstvo bodo naši pionirji vlekli vrvo, poskušali se bodo v teku v vrečah, pa na hoduljah (oj, to bodo pravi velikani!), v dveh bodo hodili s tremi nogami, a drugi bodo morali skakati kot zajčki, da pridejo do zelenega cilja, saj bodo imeli zvezane noge. Slepci bodo trgali skrivnosti z latnika, drugod pa bodo ubogim pajacom odbijali glave. Potem pa še čarovniki, pa dobra babica, ki bo pripovedovala pravljice, pa lutke, pa... oj, koliko še drugih lepih iznenadenj!

Zato pa, prihitite pionirji v polnem številu! V prvem delu našega dneva boste pokazali, kaj znate, program kulturne prireditve je prav lep in bogat. V drugem delu boste pa pokazali, kako znate biti veseli in kako znate uživati vse ono, kar vam bo nudila pionirska «Zveza».

Na svidenju pionirji in prijatelji dece 15. oktobra ob 13.30 na stadionu «Prvi maj».

ANICA KALAN

„Pozna pomlad“ v Nabrežini ali zaključek pomladanskega zasedanja občinskega sveta

Pretekli ponedeljek se je končalo pomladno zasedanje občinskega sveta v Nabrežini. To zasedanje je bilo jako dolgo, saj bi se bilo moralo končati že pred poletjem.

Občinski svet se je pečal z različnimi vprašanji. Mnogo je bilo diskusij o vprašanju jesarjev in njihovih pravic, vendarle to vprašanje zaradi njegove zapletenosti ni bilo rešeno. Občinski svet je sprejel le sklep, da bo občina porabila denar, ki ga prejme za prodajo jusarskih zemljišč, skupno v korist one vasi, kamor to zemljišče spada.

Mnogo je bilo tudi razpravljanja o prodaji zemljišč zasebnikom. Občinski svet je šel vedno na roko revnejšim prebivalcem ter jim odstopil zemljišča po nizkih cenah. Toda predsedstvo cone mnogo teh sklepov ni odobrilo in je zahtevalo, da je treba cenovo zvišati, češ da ima občina velike deficite. Pozitivno je bilo tudi posredovanje občinskega sveta za otvoritev živinskega sejma v Nabrežini, ki bo vsekakor občini v korist.

Zastopniki Ljudske fronte so se vedno odločno borili za enakopravnost slovenščine. Opazili pa smo, da je župan v tem pogledu zelo omahljiv in kompromisarski. Tako nima še Nabrežina dvojezičnih napisov na javnih poslopih, na postaji itd. Devintični pravijo, da se na primer ribiško naselje grači na njihovem zemljišču in da bo kljub temu služilo za poštaljančevanje naših krajev; župan in tajnik pa nista tega mnenja in pravita, da bo to naselje prinašalo le velike gospodarske koristi. No, tajnik je Italijan in je to zanj razumljivo, župan pa pripada skupini, ki se vedno baha s svojim slovenstvom! Kar se dvojezičnosti tiče naj tu mimogrede omenimo sramotno dejstvo, da so v Sesljanu na vseh javnih lokalih le italijanski napisi, čeprav so njihovi lastniki Slovenci.

Nezdrave razmere vladajo tudi na županstvu. Če pride kdo tja v urad po kakšno listino, mu jo izdajo kar v italijanščini, če sam izrecno ne zahteva, da mora biti pisana slovenski. Največ imajo tam besede italijanski uradniki s tajnikom na čelu. Mislimo, da bi morali pri uradništvu špštevati številčno razmerje med slovenskim in italijanskim prebivalstvom ter odpraviti zapostavljanje slovenščine.

Kakor smo že omenili, so zastopniki Ljudske fronte, vedno vztrajno branili interese našega ljudstva. Tudi na zadnji seji se je svetnik Fuks zavzel za pravice naših kmetovalcev. Zahteval je, naj občinski odbor posreduje pri vojaški upravi, da ne bodo vojaške edinice dotale več škode našim kmetom z vajami, ali naj to škodo vsaj

omejijo. Nadalje je zahteval, da se poenostavi postopek pri določanju in izplačevanju odškodnine. Poleg tega je zahteval znižanje davkov zaradi letošnje suše, ki je povzročila 50 odstotno znižanje pridelka. Tudi v tem vprašanju se je pokazal županov oportunitizem, ko je dejal, da se ne da nič doseči.

JUGOSLOVANSKO PODROČJE STOJA

GOSPODARSKO RAZSTAVO V KOPRU je spremljal pester kulturni program

Ob priliki III. gospodarske razstave je v Kopru gostoval, veliko število umetniških skupin iz Jugoslavije in Trsta, vendar pa moramo šteti med rajpomembnejše kulturne prireditve tega tedna gostovanje Tržaškega slovenskega narodnega gledališča, ki je v redeljo, 1. oktobra zvečer uprizorilo v gledališču Ristori Goldonijeve «Primorske zdrahe» v priredbi dr. Mirka Rupla in s tem odprlo vrsto kulturnih prireditev.

Uspešna uprizoritev Primorskih zdrah ob prepolnem gledališču Ristori je samo potrdila kvaliteto Slovenskega narodnega gledališča v Trstu, ki se že pet let kljub oviram nesebično bori z umetniško besedo ter s tem z odra opravlja svoje veliko kulturno poslanstvo med tržaškimi Slovenci.

Skoraj neopazno je šel mimo 3. oktobra zvečer koncert Radijskega zbora iz Zagreba, ki je bil brez dvoma zaradi svoje kvalitete ena redkih kulturnih manifestacij v Kopru. Spored koncerta, ki je imel dva dela, je v prvem delu obsegal zborje italijanskih in holandskih mojstrov iz 16. in 17. stoletja, torej iz časov, kot sta ta dva naroda prvačila na koncertnem področju, saj za visoko kvaliteto tedanje glasbe jamčijo že imena, kot J. Arcandelt, Orlando di Lasso, Claudio Monteverdi in A. Banchieri. Zanimivo je dejstvo, da so dela teh starih glasbenikov kot prave mojstrovine stare vokalne glasbe kljub vsemu temu našla pot do naših ljudi in jih umetniško zadovoljila. Drugi del sporeda tega renomiranega in pomembnega jugoslovanskega zbora, ki ga sestavljajo profesionalni pevci z veliko pevsko kulturo in rutino pod vodstvom jugoslovanskega zveznega nagajenca Slavka Zlatiča, pa je obsegel dela sodobne jugoslovanske glasbene ustvarjalnosti: Vrabca, Lajovica, Matetiča, Zlatiča, Mokranjca in Pa-

pandopula, torej samih znanih in pomembnih imen sodobne jugoslovanske glasbene tvornosti. Izbor programa in visoka kvaliteta pevskega zbora Radia Zagreb sta že sami jamčili o uspešnosti nastopa, vendar pa je treba opozoriti na premajhno zainteresiranost in propagandno Odbora za pripravo razstave, ki je ne samo za to koncert, ampak tudi za vse ostale prireditve vse premalo pripravil potrebno propagando z lepaki, prospekti itd., saj smo n. pr. pri gostovanju Italijanske drame z Reke nujno pogršali gledališki list ali pa vsaj spored, ki je tako potreben gledalcu.

4. in 5. zvečer je gostoval prav tako v gledališču Ristori Veseli teater iz Ljubljane s precej spremenjenim in skrajšanim programom kot pa smo ga videli v Ljubljani. Zabavne točke same po sebi niso predstavljale kakega duhovitega in umetniškega nivoja, ki bi ga lahko pričakovali od centralnega slovenskega vednega gledališča. Edino Frane Milčinski-Ježek je s svojim nastopom umetniško zadovoljil in zato žel upravičeno priznanje pri gledalcih. V drugem delu sporeda Veselega teatra je nastopal znani telepat in jasnovidec Svengali, ki je za svoja spretna izvajanja prav tako žel polno priznanje občinstva.

Posebno odkritje in resnični umetniški užitek pa je v tem kulturnem tednu predstavljalo gostovanje Italijanske drame z Reke, ki je uprizorila 7. oktobra zvečer duhovito renesančno Machiavellijevo komedijo «Mandragolo», 8. oktobra zvečer pa delo znane napredne ameriške pisateljice Lillian Hellmanove «Male lisiče».

Takoj po osvoboditvi Reke se je na Reki formirala italijanska filodramatska grupa, ki pa je nastopala spontano in nenačrtno vse do jeseni 1946. leta, dokler ni ljudska oblast v Jugoslaviji ustanovila stal-

nega profesionalnega italijanskega gledališča, čigar vodstvo je prevzel znani dramski strokovnjak in pisec Piero Rimondo. Ze samo dejstvo, da so jugoslovanske državne oblasti ukrenile vse potrebno in nudile vsa potrebna sredstva odločno pričja proti vsem tistim, ki imajo tolikanj govoričiti in klevetati proti ravi Jugoslaviji, češ da tam zatirajo sleherni nacionalno manjšino. Menimo, da je že obstoj Italijanske drame dovolj zgovorna pričja proti temu, sama igra in predstave tega gledališča, ki so na dostojni in umetniški višini pa samo potrjujejo polno svobodo in kulturno udejstvovanje italijanske narodne manjšine v Jugoslaviji. Italijansko narodno gledališče se je torej formiralo iz najbolj nadarjenih mladih igralcev prejšnje filodramatske skupine, Jugoslavija pa je kontraktualno angažirala tudi znane in pomembne igralce iz Italije. Repertoarno si je italijanska drama zastavila, kar je popolnoma pravilno, politiko oživljanja in uprizarjanja italijanske klasične drame: Goldoni, Pirandello itd. Tako so v prejšnjih sezonah igrali Goldonijevo Kavarnico, za bodoči repertoar pa pripravljajo vrsto drugih Goldonijevih komedij. Iz jugoslovanske dramatike pripravljajo Nušičevega Dr. in Vojnovičev Ekvinokej, iz svetovnih literatur pa Shakespearija, Ibsena in Moliera. Toda tudi originalne italijanske dramske tvornosti v Jugoslaviji ne manjka. Tako je Italijanska drama z uspehom uprizorila Rimondijevo dramo «izza maske», za bodočo sezono pa pripravila dramo svojega režiserja Ramousa Osvalda «Posebna izdaja».

V čem je kvaliteta Italijanske drame z Reke? Predvsem v pravilnem in plodnem stremjenju k realizmu, k tistemu odrskemu realizmu, ki je bil posebno očit v «Malih lisičah» Hellmanove. To izrazito pro-

Nadaljevanje na str. 13.

Kronika

Maršal Tito je sprejel italijanskega ministra za zunanjo trgovino g. Lombarda.

Maršal Tito je sprejel predstavnik izraelskih sindikalistov, ki so v Jugoslaviji gostje Centralnega komiteja Jugoslovan-skih sindikatov.

Jugoslovanška armada je praznovala 7. oktober kot dan artilerije. Telega dne leta 1941 je prva artilerijska baterija na ozemlju Srbije beležila prve uspehe v borbi proti okupatorju.

Od 16. do 20. oktobra bo na Bledu kongres pedagoških delavcev, ki bo imel izrazit delovni značaj.

Cirilmetodijsko društvo katoliških duhovnikov LR Slovenije je imelo svoj prvi občni zbor. Kongres so pozdravili poleg ministra za prosveto Ivana Regenta predstavniki vseh verskih organizacij Jugoslavije.

Pril veliki tvornici Samota v Arandjelovcu v Srbiji dokončujejo zadnja gradbena dela.

IOOF Slovenije je imel izredno sejo, na kateri je obravnaval poročilo zamejske komisije v zvezi s proslavljanjem tridesetletnice koroškega plebiscita.

V Crni gori so bile volitve za drugo Ljudsko skupščino. Po nepopolnih podatkih se je v prvih treh urah udeležilo volitev 42 odst. vseh vpisanih volivcev.

Delegacija španskih antifašistov, ki je bivala 4 tedne v Jugoslaviji, je odpotovala iz Beograda.

Delegacija Zveze novinarjev Jugoslavije, ki je bila na obisku v Veliki Britaniji, se je vrnila. Delegati so izjavili, da so vseh 25 dni svojega bivanja v Angliji uživali največjo gostoljubnost.

Jugoslavija razstavlja tudi v Bruslju. Jugoslovanški paviljon je dobil prvo nagrado.

Livarna v Zenici dela za zadnje leto petletke.

Železniška mreža na progi Beograd-Zagreb se je pripetila 6. oktobra. Smrtnih žrtev ni bilo, ker je strojevodja brzovlaka pravočasno zmanjšal brzino.

V Jugoslavijo so prileteli 4 obmejni bolgarski stražniki in zaprosili jugoslovanške oblasti za zavetišče.

V Beograd je prispela mladinska delegacija Slovencev iz Italije. Zadržala se bo teden dni in obiskala Beograd, Zagreb in Ljubljano.

Do obletnice ustanovitve OF bo idrijski rudnik izpolnil petletni plan — tako so se obvezali rudarji.

V Novem Sadu je bil kongres očesnih zdravnikov. Na dnevnem redu je bilo več strokovnih predavanj.

Na Dunaju je bilo v prostorih društva za pospeševanje gospodarskih in kulturnih stikov med Jugoslavijo in Avstrijo predavanje o Ivanu Cankarju. Predaval je univerzitetni prof. iz Ljubljane dr. Anton Slodnjak.

Z redom dela I. stopnje so bili odlikovani rektorji beograjskega vseučilišča dr. Stevan Jakovljevič, tehnične visoke šole Ing. Bogič Knežević in medicinske visoke šole dr. Ksenofon Sahović.

Pred zaključkom vpisovanj na ljubljanske šole cenijo, da bo vpisanih na univerzi letos okrog 6500 študentov.

Prva glasbena šola v Slovenskem Primorju je bila ustanovljena. Odprlo jo je Slovensko kulturno umetniško društvo «Janko Premrl-Vojko» v Novi Gorici.

Na Reki postavljajo mrežo za trolejbus. To bo drugo mesto v državi, ki bo imelo trolejbusni promet.

V Milnih pri Dubrovniku grade novo hidrocentrale, ki bo oskrbovala s tokom Dubrovnik, dubrovniki okraj, del Boke Kotorske in Hercegovni.

Iz Donave so začeli dvigati parnik «Zagreb», ki so ga popili Nemci za časa okupacije.

Nad 300 strojev in naprav za tovarne v Sloveniji so v dveh letih konstruirali mladi strokovnjaki Zavoda za konstrukcije v Ljubljani.

FRONTA - najtrdnjša opora v izpolnjevanju gospodarskih nalog

Iz sklepov glavnega odbora Osvoobodilne fronte

Na zasedanju Glavnega odbora Osvoobodilne fronte Slovenije so bili po poročilu tovariša Sergeja Kraigherja o najvažnejših gospodarskih nalogah sprejeti sklepi, v katerih poziva Glavni odbor OF frontne organizacije, da zastavijo vse sile za uresničenje nalog, ki jih postavlja politično in državno vodstvo, da bodo premagane posledice suše, da bo zagotovljena redna preskrba prebivalstva in ohranjen osnovni fond živine. Ob tem je treba še v večji meri mobilizirati vse lastne sile za izpolnitev nalog, po stavljenih v petletnem planu.

Frontne organizacije morajo nuditi vso potrebno politično in drugo možno pomoč ljudskim odborom, odkupnim podjetjem ter splošnim kmetijskim zadrugam za dosledno in pravočasno izpolnjevanje odkupnih planov. Pri prostem odkupu kmetijskih pridelkov morajo frontne organizacije pomagati v boju proti navijanju cen.

Frontne in druge množične organizacije morajo zagotoviti, da se bodo ustanovili sveti državljanov pri poverjeništvih za trgovino in preskrbo.

Frontne organizacije morajo tudi z intenzivnim političnim delom zagotoviti največje varčevanje s prehranbenimi proizvodi, industrijskim blagom in uvoznim materialom. Zaostriti morajo svojo budnost proti poizkusom tatvin in špekulacij z blagovnimi fondi.

Frontne organizacije morajo organizirati vso pomoč, da bodo pravočasno in v celoti opravljena vsa jesenska poljska dela. Dalje, da bodo odkupne obveznosti za leto 1951 razdeljene na kmetička gospodarstva pravično, pravično in pravočasno.

Nuditi morajo vso pomoč krajevnim ljudskim odborom in splošnim kmetijskim zadrugam pri ukrepih, ki jih podvzema ministrstvo za kmetijstvo zaradi prehrane in ohranitve osnovnega živinskega fonda.

da. Borbo za ohranjanje plemenske živine je treba prav tako stopnjevati kakor borbo za izvršitev plana odkupa.

Organizirati je treba svete državljanov pri poverjeništvih za kmetijstvo, dalje aktivizirati združene svete, okrajne zveze kmetijskih zadrug in splošne kmetijske zadruge.

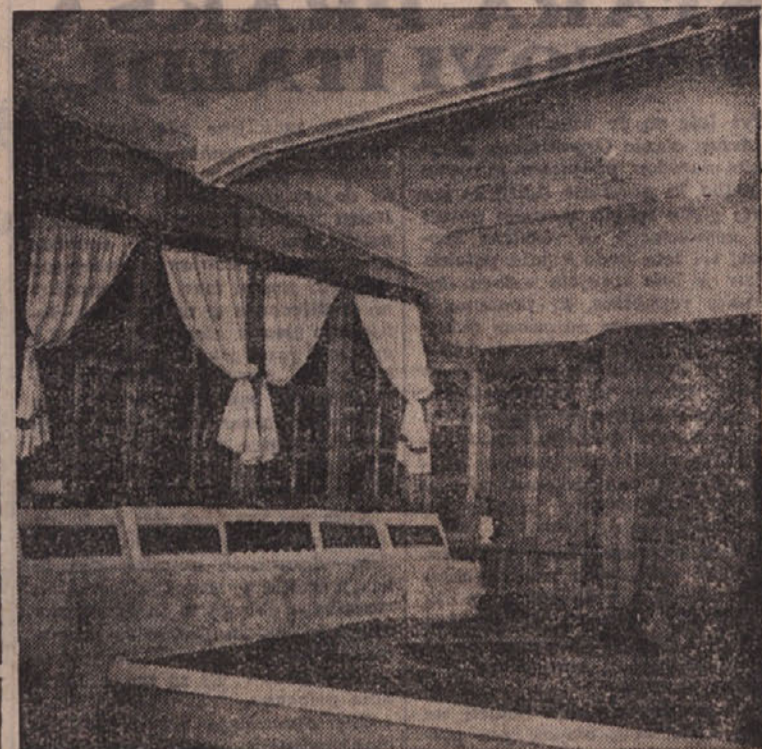
Posebno skrb je treba posvetiti kmetičkim delovnim zadrugam, državnim posestvom in ekonomijam.

Za potrebe težke industrije morajo frontne organizacije dati posebno na vasi na razpolago delovno silo, da bo omogočena zgraditev težke industrije.

Po sprejetju sklepov o najvažnejših aktualnih gospodarskih nalogah je Glavni odbor sprejel sklep o razpisu volitev v osnovne organizacije OF. Volitve v mestne, okrajne in rajonske odbore Osvoobodilne fronte bodo od 1. do 30. novembra 1950.

Zanimivosti in novosti z zagrebškega veleesejma

Kdor je obiskal lansko leto in letos zagrebški veleesejm, vidi razliko. Medtem ko je lanski prikazoval uspehe petletke, ima letošnji veleesejm predvsem trgovski značaj. Poleg proizvodov, ki jih ustvarja plansko gospodarstvo za socialistični napredek države, so razstavljeni mnogi proizvodi in predmeti, ki pridejo v poštev za izvoz in za katere kažejo inozemske turde veliko zanimanje. Jugoslavija ima predvsem v svojem rudnem bogastvu artikole, ki po svoji kvaliteti presega množico inozemske, ki pa se zaradi ostre konkurence in špekulacij velikih turde niso mogli do pred

Posebno pozornost so na zagrebškem veleesejmu vzbujali umetni lesni izdelki, kot intarzijska, opaž za stene izdelani v nacionalni ornamentiki.

staven način sname. Nadomeščati nam vreče iz jute in katranskega papirja in je mnogo boljši in sigurnejši za pakiranje blaga. Tak sestavljen sod se lahko porabi do 50 krat, medtem ko služi katranski papir le za enkratno pošiljko, vreče pa zdrže največ 3 Transporte. S tem se je Jugoslavija rešila tudi uvoza jute in katranskega papirja.

Novosti v optičnem oddelku

Poznavalce industrijskega razvoja Jugoslavije zanima optični oddelk veleesejma. Na lanski razstavi ni bilo videti razen stroja za poliranje, še ničesar. Letos vidimo razstavljen že celo vrsto proizvodov izdelanih izključno iz domačih surovin. Razstavljen je steklo za naočnike v vseh fazah izdelave in različne vrste končanih stekel. Dalje vidimo stekla za mikroskope in ostale precizne optične instrumente, astronomske daljnogledne in povečevalna stekla. Za države, ki imajo razvito optično industrijo ni konstruiranje teleskopa noben problem. Za Jugoslavijo, ki je šele pred kratkim začela s to panogo, pa razstavljen teleskop, ki ga je sama konstruirala, mnogo pomeni. Ko bo zgrajena nova tovarna v Borongaju pri Zagrebu, bo optična industrija pomembno prispevala za splošni napredek.

Izjave italijanskega in avstrijskega ministra

Zagrebški veleesejm je bil v nedeljo zvečer zaključen. Da je vladalo zanj velikansko zanimanje v državi sami in izven nje je dokaz rekordno število obiskovalcev, ki je doseglo predzadnji dan preko pol milijona. Italijanski minister za zunanjo trgovino Ivan Matteo Lombardo, ki je prišel na veleesejm, je izrekel zadoščenost, ker je obiskal tako dobro uspel veleesejm in poudaril, da slede italijanski uradni krogi razvoju jugoslovanško-italijanskih, trgovinskih odnosov. «Veleesejm nudí priliko za vzpostavitev konkretnih gospodarskih stikov med obema državama. Jugoslovanstvo in italijansko gospodarstvo se dopolnjujeta in želeli je, da bi Jugoslavija zavzela spet nekdanji položaj najboljšega dobavitelja živil in italijanskem trgu.

Avstrijski trgovinski minister dr. Kolb je po ogledu zagrebškega veleesejma dejal: «Način razstavljanja jugoslovanških izdelkov na veleesejmu je zares redek in izreden. Zagrebški veleesejm odraža verno podobo bogastev te dežele, ki je bogata z neizčrpnimi viri surovin in katere industrija lahko že danes postavlja na trg številne izdelke».

Vakumske belonske plošče

Na veleesejmu je bila razstavljena tudi nova vrsta betona, ki omogoča gradnjo tudi na najmekkejšem terenu. Tako bodo tudi n. pr. v Ljubljani lahko zidali dele modernega mesta proti jugovzhodu, kjer se prej niso upali graditi zaradi močvirnatih tal. Po številnih eksperimentih je inženirjem in tehnikom uspelo, da so sestavili novo betonsko zmes, za katero je potrebno trikrat manj cementa in drugega materiala. To je lahki vakumski beton, ki plava. Tudi proizvodnja teh blokov je enostavna in hitra. V dveh urah se lahko odlije 50 vakumskih plošč takega betona. Za hišo z dvema sobama, kopalnico in ostalimi potrebnimi prostori se porabi 400 vakumskih betonskih plošč, kar pomeni, da se lahko zgradi taka hiša v 9 urah. Tvornico takega betona grade v bližini Ljubljane.

Montažna hiša

Pozornost vzbuja tudi tip montažne hiše «Levam», ki se proizvaja za izvoz v tropske dežele. Do sedaj so izvažali te artikole največ Finci in Norvežani in to lesne montažne hiše. Jugoslavija pa jih izdeluje iz aparolitana, ki se je obnebel mnogo bolj kot les in ki predstavlja najmočnejši izvozni artikel zunanje trgovine.

Les-izvozno blago

Lesnim proizvodom in izdelkom je posvečen velik del zagrebškega veleesejma, saj predstavlja les 25 odst. vsega izvoza. Najmanjši del tega oddelka zavzema neobdelan les, ker zunanja trgovina FLRJ stremi za tem, da izvažata izdelane produkte, zato imajo tudi ti na razstavi največ prostora. Jugoslavija izvažata v enaki količini mehak in trd les. Posebno je cenjen slavonški hrast, ki nima konkurence na svetovnem trgu.

Med lesnimi izdelki vidimo tudi razložljivo sod, ki je nova vrsta za vojev. Sestavljen je iz ozkih, dolgih desk, ki so samo na koncu pritrjene z obroči, ki se jih lahko na eno-

Zagreb, prestolnica LR Hrvatske, ki jo je v dneh veleesejma obiskalo preko pol milijona ljudi.

Kompletna vrtna garnitura

Daleč naokrog, tudi izven razstavnice je viden vrtni stolp za črpanje nafte visok 40 metrov. Z njim se lahko črpa do 4.000 m globine, njegova posebnost pa je, da ga lahko sestavijo v kratkem času. Po resoluciji in še prej so dobivali iz inozemstva stare sestavne dele, ki so jih morali stalno popravljati. Z italijansko garnituro je bilo tudi težko delo. Tedaj je prispel iz tovarne «Djuro Djaković» prvi stolp za črpanje nafte in mehanična delavnica je sklenila, da ne sme ostati neizkoriščen. Iz starega materiala, železnih osti, starih topovskih cevi in motornih delov je kolektiv delavnic pod vodstvom Vlade Mukviča sestavil kompletno vrtno garnituro. In če jo je mehanična delavnica na Lendavskih poljih lahko sestavila, zakaj je ne bi moderna tovarna? In res je delavcem v «Djuro Djaković» uspelo, da so konstruirali prototip, ki je razstavljen na veleesejmu. Nove stolpe izdeluje zdaj tudi tovarna «Jasenica», letos pa je začel delovati že prvi oddelek nove tovarne vrtnih strojev pri Zagrebu.

kratkim uspešno uveljaviti na svetovnih tržiščih.

Na zagrebškem veleesejmu so razstavljeni bloki različnega marmorja. Vidimo črn bosanski granit, ki je največji konkurent švedskemu granitu, ki stoji kot najtepsi na svetu. Ta granit so pred II. svetovno vojno tuje turde prodajale kot argentinski in kavkaški in pri tem zaslužile velike usote. Kdor je videl na Avali pri Beogradu spomenik Neznaniemu junaku, je občudoval črn kamen, iz katerega je spomenik zgrajen. To je bosanski granit. Danes predstavlja ta marmor važno izvozno blago, zanj se zanimajo tuje države, največ naročil prihaja iz ZDA. Kot bosanski granit zbujajo občudovanje veliki bloki belega marmorja in oniksa nežno rumene barve. Preden je bil veleesejm pripravljen, je prispel v Beograd arhitekt iz New Yorka in želel vzorce jugoslovanškega marmorja. Peljali so ga na veleesejmski prostor v Zagreb in mu tam pokazali bloke, ki so jih pripravljali za razstavo. Posebno je ameriškega arhitekta navdušil beli marmor in oniks iz Lozovika v Srbiji ter izjavil, da je to najlepši kamen, ki ga

Revolucionarne družbene spremembe zahtevajo nove metode dela

Glavni odbor Zveze sindikatov Slovenije je imel 7. in 8. oktobra svoje VII. plenarno zasedanje, na katerem je razpravljala o temeljnih organizacijskih problemih sindikalnih organizacij in njihovega načina in metode vodstva.

Revolucionarne spremembe, ki stalno nastajajo v zvezi z razvojem demokracije in socialistične preobrazbe dežele, kot je proces vključevanja delovnih množic v upravljanje socialističnega gospodarstva, delavskega sveta, organi ljudske inspekcije, sveti državljanov, itd., zahtevajo od sindikatov nove naloge.

Prav na osnovi teh dejstev je plenum sindikalne organizacije Slovenije postavil kot osnovno nalogo sindikalnih organizacij izboljšanje metode vodstva, ki bo ustrezala novonastali družbeni situaciji in ki bo temeljila na splošni aktivizaciji vseh članov. Osnovna enota je sindikalna podružnica, ker je sindikalni organ delavskega kolektiva, kjer rastejo najnovejše ljudsko demokratične oblike ekonomsko-političnega življenja.

Delavski svet je organ delavskega kolektiva, kolektivno gospodarstvo socialističnega podjetja, sindi-

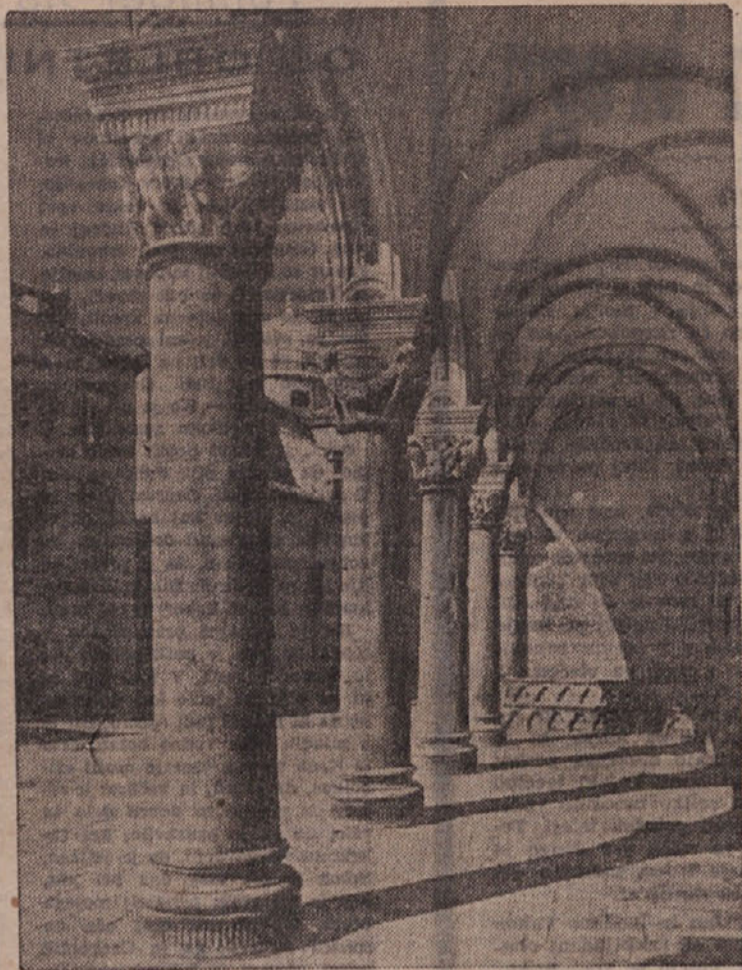
kalna organizacija pa je razredna organizacija tega kolektiva, iz česar jasno izhaja odnos teh dveh organov. Sindikalna organizacija vzgaja, usposablja delavski kolektiv in usmerja njegovo dejavnost, vključitvi novega čimtelja - delavski svet. V delavskih kolektivih, kjer se delavski sveti ne volijo, je naloga sindikalne organizacije, da skrbi za skupno reševanje vseh problemov socialistične izgradnje v kolektivu.

S prevzemom upravljanja državnih gospodarskih podjetij po delavcih, se pred delavske kolektive postavljajo kot osnovna vprašanja problemi gospodarjenja.

Celotno vzgojno delo, ki je osnovna naloga sindikatov sploh, je potrebno prilagoditi novim razmeram. Sindikalne organizacije morajo skrbeti, da bo idejno politično, gospodarsko, tehnično in splošno prosvetljevanje delavcev predvsem upoštevalo sodobne naloge delavskih kolektivov in delavskih svetov v novi družbeni stvarnosti in jih usposablja za izpolnjevanje teh nemajhnih in odgovornih nalog.

Vse sindikalne organizacije in člani sindikalnih vodstev morajo neumorno razlagati delavskim množicam težave, ki nastajajo v preskrbi iz objektivnih vzrokov, kakor je n. pr. letošnja suša. Hkrati pa morajo delati za izboljševanje preskrbe ter se boriti proti usakršanju, razsipanju, korupciji in sabotaji.

Sindikalne organizacije se kot razredne organizacije že naprej dolžne, da krepe svojo vodilno vlogo v okviru OF, kar bo uspešno sredstvo za krepitev ekonomske, moralne in politične moči domovine ter krepitev njene neodvisnosti.

V novi Jugoslaviji pasvečajo zelo veliko pozornost kulturnim spomenikom, ki odražajo pestro politično in kulturno preteklost jugoslovanskih narodov. Med take najlepše spomenike spada brez dvoma biser jadranske obale — Dubrovnik. Odbor za znanost in kulturo v Jugoslaviji je sedaj mesto Dubrovnik proglasil za zgodovinski spomenik in imenoval komisijo, ki bo skrbela za ohranitev umetniških spomenikov v mestu. Stebri s prekrasnimi kapitli v renesančnem slogu pred portalom Knežjega dvorca

KOMINFORMIADI

ZNANJE RUSČINE — NUJNO ZA GRADNJO SOCIALIZMA

Na Češkoslovaškem organizirajo nove tečaje ruščine, ki jih bo obiskovalo okrog 250.000 češkoslovaških državljanov. Predsednik Ljudske skupščine dr. John je imel v zvezi s to akcijo predavanje o pomenu teh tečajev. Dejal je med drugim: «Naši delavci, kmetje in ostali delovni ljudje v mestu in na vasi so odprli pred seboj nelzerno bogastvo kulture, za katero je ruščina najboljši ključ... Češkoslovaškemu ljudstvu je velika pomoč znanje ruščine, kajti tako direktno prevzema znanje in izkušnje sovjetskega ljudstva, njegove poti v socializem in njegove borbe za mir... To nelzerno bogastvo je tudi naše bogastvo, znanje ruščine postaja tako obenem naše orožje v težnji za socializmom v naši deželi».

Jasno je, da bodo brez znanja ruščine težko v CSR gradili socializem, kajti kako bodo sicer razumeli in služili sovjetskim «strokovnjakom», ki jih je tam vedno več in ki vedno bolj komandirajo.

KOMINFORMOVSKA DOSLEDNOST

Veliko zanimanje na tržaškem velenju so vzbudili kinoprojektorji tovarne «Iskra» iz Kranja. Tržaški kominformisti seveda ne morejo prebleti uspeha samostojne jugoslovanske industrije in so proglasili, da so ti kinoprojektorji izdelki milanske tovarne.

Prav tako so se zaleteli v odlične konzervne proizvode, ki so bili razstavljeni na gospodarski razstavi istrskega okrožja in pisali, da so tudi ribje konzerve produkti italijanskih tvornic.

Kakor da bi nihče v Trstu in daleč izven Tržaškega ozemlja ne vedel, da že dolgo delujeta v Izoli dve veliki tovarni ribjih konzerv in da sta obe tvornici po drugi svetovni vojni močno pomnožili svojo produkcijo.

Gospodarski uspehi so otipljiv dokaz napredovanja nekega ozemlja ali države, zato udarimo po njih, morda nam bo sčasoma le kdo verjel!

STRAH PRED SVOBODO

Moštvo nekega madžarske ladje se je zadržalo v jugoslovanski luki eno uro in pet minut delj, kot so mu madžarske oblasti dovolile. Ko se je ladja vrnila v svojo luko, so posadko aretirali «zaradi stikov z Jugoslovani». Od tedaj dalje se madžarske ladje ne smejo več ustavljati v jugoslovanskih pristaniščih.

Madžarske oblasti se boje, da bi se madžarski mornarji ne okužili s svobodo.

DELAJSKI RAZRED MADŽARSKA NE OBCUTI, DA JE NA OBLASTI

Na plenumu CK madžarske delavske partije je bila sprejeta tudi resolucija o stanju v sindikatih. Prvi del resolucije govori o hitrem tempu industrijske proizvodnje, o navdušenju delavskih množic, o množičnosti stahanovskega gibanja, o uspešni izgradnji socializma itd. Drugi del resolucije je zvezan s prvimi besedami «toda» in vsebuje 17 dolgih točk, v katerih je zanikano vse, o čemer govori resolucija v prvem delu.

Eden izmed poglavljev drugega dela se glasi: Sindikalni pokrajinski svet in veliko številno višjih sindikalnih voditeljev se vedno ni v bistvu dojelo in zaradi tega tudi ni dovolj populariziralo, da je v naši domovini na oblasti delavski razred in da plod njihovega dela ne pripada več izkoriščevalcem, kapitalistom, temveč delovni skupnosti.

Zalostno dejstvo! Če visoki sindikalni funkcionarji (in to veliko števil!) nimajo več politične zavesti in znanja kot ostali delavci, in še ne so razumeli, da je v Ljudski republiki Madžarski na oblasti delavski razred, kako bodo šele oni to razumeli. Videti je takoj, da stvar ni v tem. Na oblasti je kominformovska agencija, podružnica VKP(b), Madžarski delavci niso rešeni izkoriščevalcev. Plod dela madžarskih delavcev gre v tuj žep. Ali je to žep kapitalista ali estarejšega sovjetskega brata, to je vseeno. (Glavno je, da je žep enako globok in nenasitjen).

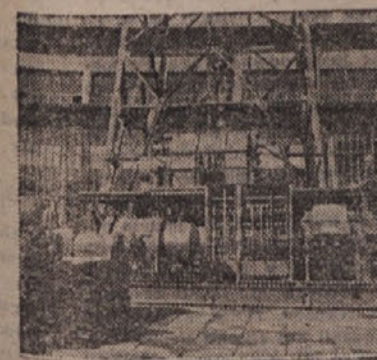
Iz Jugoslavije O Jugoslaviji

Predsednik laburistične stranke Sam Watson je objavil v «Reynolds News» članek o Jugoslaviji, v katerem piše med drugim: «Prepričan sem, da grade v Jugoslaviji socializem na svoj način. Jugoslovani so vedno na lasten način razlagali dogodeke, celo tedaj, ko so se njihove razlage razlikovale od razlag v Moskvi... Tito in njegovi komunistični tovariši so šli raje po poti, ki je ustrezala zgodovinskim, ekonomskim in socialnim tradicijam njihovih narodov, kot pa da bi slepo sprejeli kalup in dogmo... Prepričan sem, da je dolžnost onih na zahodu, da se zavzemajo za prijateljstvo med narodi na temelju neodvisnosti in medsebojnega spoštovanja, da pokažejo praktično prijateljstvo jugoslovanskemu ljudstvu».

Pred III. kongresom AFZ Jugoslavije so bile po vsej državi množične konference žena, na katerih so izvolili delegatke za kongres, ki se ga bo udeležilo 1000 predstavnic. Med izvoljenimi delegatkami so poleg znanih voditeljic udarnice in zadrucnice.

OBLETNICA Ilandenske vstaje

11. oktobra praznuje makedonski narod svoj največji praznik. Obletnica je Ilandenske vstaje 1.1903, ko se je 30.000 revolucionarnih borcev makedonskega naroda uprlo proti 10 krat močnejšim turškim zavojevalcem. Rezultat te borbe je bila Kruševska republika, ki je združila osvobojena ozemlja in vse narode v Makedoniji. Čeprav je bila vstaja v krvi zaždušana, je makedonski narod nadaljeval borbo za svobodo. 11. oktobra 1941 so ponovno v Makedoniji počile puške in tokrat ne zaman, Šadovi Ilandena so končno uresničeni. Makedonci imajo svojo svobodno republiko v Ljudski republiki Jugoslaviji.

Velike naprave za črpanje nafte izdelujejo v jugoslovanskih tovarnah že serijsko. Prvo tako napravo so izdelali v mehanični delavnici na Lendavskem Dolju, zdaj pa se produkcija vedno večja, tako da se bo Jugoslavija v kratkem času osamosvojila v strojih za pridobivanje te tako važne surovine.

Obletnico koroškega plebiscita izrablja avstrijska vlada za poglobljanje šovinizma

10. oktobra je minilo trideset let odkar je krivični plebiscit za dolgo dobo odredil usodo slovenskega ljudstva na Koroškem. Neposredno pred plebiscitom je koroška deželna skupščina slovesno zagotovila, da «bo sedaj in v bodoče varovala jezikovna in nacionalna svojstva slovenskih rojakov, da bo njihovega duhovnemu in gospodarskemu dvigu posvetila isto skrb kakor razvoju nemškega prebivalstva».

Toda namesto obljub je zavladalo raznarodovanje, namesto sožitja najhujši šovinizem, namesto pravice gospodarsko zatiranje Slovencev. Toda koroški Slovenci niso klonili in se v času najhušjega fašističnega nasilja dvignili v upor za nacionalno in socialno svobodo. Koroški Slovenci so po uspešni narodnoosvobodilni vojni bili prepričani, da njihove žrtve ne bodo zaman in da je končno napočil čas, ko bodo združeni s svojo domovino. Toda v Parizu so koroški Slovenci postali zopet predmet barantanja med velikimi silami, ki so za svoje pohlepne interese prodali kri koroških borcev. Tudi po Parizu zatiranje slovenskega življa na Koroškem ni prestalo. Da pa bi prekrili svoje interese, so avstrijski uradni krogi ponovno oživel proslavljanje obletnice plebiscita. Nikdar pa temu niso dajali takega pomena, kakor ravno letos. Proslava so se udeležili predsednik republike Renner, državni kancler Figl, cela vrsta ministrov in vsi deželni glavarji vseh avstrijskih pokrajin.

Proslavljanje koroškega plebiscita globoko žal Slovence na Koroškem, ki ne priznavajo tega krivičnega plebiscita, temveč le onega iz narodnoosvobodilne vojne, pri katerem niso glasovali z glasovnicami, temveč s krvjo in neštevilnimi žrtvami za priključitev k svobodni Jugoslaviji.

Glavni odbor Osvobodilne fronte Slovenije je poslal koroškim Slovence s svojega zasedanja pismo, v katerem pozdravlja koroške Slovence v trenutku, ko tridesetletnico plebiscita izrabljajo kot povod za proslavljanje zgodovinskih krivic, pod katerimi so trpeli in še trpe, in za razpihovanje nacionalnega šovinizma.

Osvobodilna fronta budno spremlja borbo koroških Slovencev. Odločno obsoja zastopavljanje, ki so mu izpostavljeni v gospodarstvu, politiki in kulturi. Dejstvo, da se morajo še danes boriti za minimalne pravice slovenskega jezika v šoli, da nimajo niti ene slovenske ljudske, srednje ali strokovne šole, da slovenski jezik ni priznan v javnem življenju kot enakopraven, da jim še ni bilo v celoti vrnjeno v dobi nacizma orožano premoženje, dokumentira njihov neenakopravni položaj.

«Vaša borba je tuja vsakemu šovinizmu», nadaljuje pismo OF. «Za v času osvobodilne borbe proti fašizmu ste si prizadevali, da bi utrli pot za sodelovanje slovenskih in jugoslovanskih množic z avstrijskimi množicami. Tudi danes družite socialno in nacionalno borbo za svoje pravice s prizadevanjem, razširiti med avstrijskim ljudstvom razumevanje zanje in najti pot za sodelovanje z njimi. Vaša nacionalna borba in vaše prizadevanje za sodelovanje z avstrijskim narodom na načelu, naj se vsakemu narodu prizna njegove pravice, pred-

stavlja sestavni del borbe za mir v svetu, kakor jo vodijo jugoslovanski narodi s socialistično izgradnjo v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji in z borbo za enakopravne odnose med malimi in velikimi narodi. Svetli cilji nacionalne svobode in sodelovanja med svobodnimi in enakopravnimi narodi naj vas vodijo v vaši težki borbi. Ustvarjajte enotno borbo vseh koroških Slovencev v borbi za svoje nacionalne pravice! Ves slovenski narod in vsi jugoslovanski narodi bodo v tej vaši težki borbi ob vaši strani vedno in z vsemi svojimi silami».

V torek zvečer je bilo v Ljubljani veliko protestno zborovanje ob šovinističnih proslavah, ki jih organizirajo v Avstriji ob 30 letnici krivičnega plebiscita. Na zborovanju je govoril predsednik Glavnega odbora OF tov. Josip Vidmar, ki je poudaril, da prosiava v Avstriji lahko občutno prizadene zblizanje med avstrijskim in jugoslovanskimi narodi.

Po tov. Vidmarju sta govorila še tov. Ante Beg, eden najvidnejših borcev za svobodo Slovenske Koroške po prvi svetovni vojni ter Franc Primožič-Marko, predsednik sekcije koroških borcev pri Zvezi borcev NOB.

Tudi Osvobodilna fronta za Tržaško ozemlje je naslovila koroškim Slovencev borbene pozdrave v dnevi, ko avstrijski šovinistični krogi izrabljajo tridesetletnico krivičnega plebiscita za proslavo še zgodovinske krivice.

«Mi tržaški Slovenci delimo tudi danes usodo z vami. Kljub velikim žrtvam, ki smo jih dali v narodnoosvobodilni vojni, smo po zaslugi imperialističnih sil in mešetarske politike Sovjetske zveze že danes ločeni od večine slovenskega naroda. Tudi mi se moramo kot vi, boriti proti raznarodovalnim in protiljudskim šovinističnim silam, ki nas hočejo kot narod iztrebiti».

Slovenski narod se svojim praviciam ni in ne bo odrekel. Ob podpori svobodnih bratov v domovini in v zavesti, da se z nami borijo tudi demokratični Italijani, bomo tržaški Slovenci v tej borbi trdno vztrajali in bomo z vami solidarni!

Pred vojno v Jugoslaviji niso izdelovali avtomobilov. Ze po treh letih petletke pa je mlada jugoslovanska avtomobilska industrija dosegla velike uspehe. Brez izkušenj, čisto tudi brez potrebnega orodja so delavci mlade industrije začeli osvajati kos za kosom komplciranih avtomobilskih motorjev. Danes krožijo po vseh cestah v državi doma konstruirani in izdelani kamioni «TAM» (Tovarna avtomobilov Tarabor). «Prvenec» in «Pionir», v kratkem pa bo začel obratovati nov tip kamiona «Lukas». Konec leta 1951 bo po državi krožilo že 6000 doma izdelanih kamionov

POBIRANJE KORUZE

Jesenska setev

In od vrste žita. Pri ročni setvi rabimo 200 do 220 kg. pri setvi s sejalnim strojem pa 120 do 180 kg semena na hektar površine.

Ko smo setev opravili je ne smemo pripustiti same sebi, kot to stori še marsikateri kmetovalec, ampak moramo skrbeti zanjo vse tja do žetve.

Oglejmo si sedaj še spomladanska opravila in njih važnost ravno s pogledu ohranitve vlage v zemlji.

Glavna poletna, tako imenovana »kulturna delca«, katera ne bi smeli kmetovalci opuščati, so sledeča:

1. Uničevanje škodljivih rastlin → plevela —, kajti vsa voda, ki je namenjena škodljivim rastlinam, gre v korist žitu.

2. Z branjem uničimo plevel, razrijemo tudi skorjo, ki se napravi na površini obdelane zemlje in ki zaradi tako imenovane kapilarnosti vleče vodo iz notranjih plasti na površje.

3. Zaradi talitve se spomladi rada vzdigne zgornja plast zemlje in zato ostanejo žitne korenine odkrite ter podvržene neposrednemu dotiku z zrakom. Da se zemlja vnovič oprime korenin žita, moramo njive povlajati z valjarjem. Z valjanjem površine uničimo obenem tudi vrhno skorjo, ki tako škodljivo deluje na rast rastlin.

4. Naši kmetovalci na Krasu bi morali opustiti, ali vsaj omejiti osipanje ne samo žita, ampak tudi krompirja in koruze. S pretiranim osipanjem je večja površina zemlje podvržena škodljivemu vplivu vetra in sončnih žarkov. Posledica je izguba velike količine vlage. Namesto osipanja je priporočljivo lahko okopavanje.

Nadaljevanje iz prejšnje številke.

Setev lahko opravimo na roke ali pa s sejalnim strojem. Sejanje na roke se vedno bolj opušča in nadomešča ga sejanje s sejalnimi stroji. Takoj bomo videli zakaj.

V čem obstoji važnost sejanja žita s sejalnim strojem?

1. Pri setvi s sejalnim strojem se prihrani mnogo semena.

2. Vsa žitna zrna dosežejo v predpisano, najbolj ustrezajočo globino (3 do 6 cm). Na ta način žito pravilno sklijne, klasje se lepo razvije in istočasno dozori.

3. V vrste posejano žito se lahko obdeluje, kar omogoča uspešno zatiranje plevelnih rastlin, ki tako škodujejo rastlini.

4. V vrste posejano žito izkorišča na najboljši način sončno svetlobo, o kateri vemo, da ima v življenju vsake rastline glavno vlogo. Oddaljenost med vrstami je različna. Pri enostavnem sejanju znaša oddaljenost med posameznimi vrstami po 15 do 20 cm. Pri sestavljenem sejanju pa znaša razdalja 30 cm. Sejalne stroje imamo manjših in večjih vrst, ki so prikladne za vsako zemljišče. Tako imamo ročne sejalne stroje na tri in šest vrst, prikladne za naše kraške njivice in velike 12 in več vrstne, ki se z uspehom uporabljajo na prostornih nižinskih žitnih poljih.

Količina semena, ki ga rabimo za jesensko setev, je odvisna predvsem od načina setve — ročna ali setev s sejalnim strojem —, od časa setve (pozna setev zahteva večjo količino semena in obratno), od kakovosti tal

voz, nadalje pa ostane navadno večji del vrhnih listov kožuhovine pri peciju, tako da je slačenje mnogo lažje.

Slačenje koruze, je že od nekdaj največji praznik za kmečko mladino. Že od nekdaj se k temu delu zbirajo navadno zvečer. Vsekakor pa ne smemo s slačenjem predolgo odlašati, ker se sicer na kupu ležeči storži začno segrevati in trpi pri tem tudi kakovost zrnja.

Še na nekaj ne smemo pozabiti pri slačenju: da moramo staviti največje, najbolj na gosto in najbolj do konca dodelane storže posebej — za seme za prihodnje leto. Pravzaprav bi morali že na njivi storže za seme odbirati, in sicer od rastlin, ki so obrodile po tri ali vsaj po dva storža. Kdor ima čas, da lahko to važno delo že na njivi opravi, mu zelo priporočam! Ako mu to ni mogoče, naj ne pozabi vsaj, pri slačenju, da je pridelek koruze — kakor vsake kmetijske rastline — odvisen v največji meri od pododgovnih lastnosti, t. j. od semena. Vsekakor moramo shraniti za seme nekaj več storžev kot bomo semenske koruze rabili, za dom, kajti gotovo je nekaj sosedov, ki bi si morda želeli dobiti boljšega semena. Kdor redno čita našo kmetijsko stran, mu je gotovo še ostal v spominu, članek o odbiru semenske koruze. Ne bom še posebej poudarjal, kakšne važnosti je odbira koruznega semena.

Torej pojdemo malo dalje! Kje bomo koruzo sušili? V naših krajih navadno sušimo koruzo, zvezano v kite, obešeno bodisi v kakem podstrešju ali pa pod nastreškom hiše.

Ta način ni napačen, vendar je mogoče le pri kmetijah, ki pridelujejo sorazmerno majhne količine koruze. Vsekakor je prvi pogoj, da je prostor, kjer koruzne storže sušimo, dovolj zračen. Ako je ležala koruza, preden smo jo slekli, predolgo na kupu, se storži radi trgajo in padejo na tla.

Kjer pa pridelujejo koruzo v večjem obsegu, imajo za sušenje koruze posebne sušilnice, imenovane »koruznjaki«. Te sušilnice so navadno 3 metre visoke, znotraj pa 60 do 70 cm široke ter navadno zgrajene iz latev. Dolžina se ravna po potrebi, pri čemer moramo upoštevati, da lahko spravimo v vsak kubični meter sušilnične prostornine po približno 10 do 11 stotov koruznih storžev, kar odgovarja povprečnemu pridelku na en četrt ha, se pravi pol orača (okoli 8 arov), ako računamo, da daje koruza na en ha površine 15 stotov zrnja in da daje en stot svežih koruznih storžev približno pol stota zrnja.

Koruznjak mora stati na odprtem prostoru, da ga lahko veter preveva. Če koruznjak ni poln storžev do vrha, moramo povrhu vreči nekaj slame, da se ne namaka storžev. Rezumljivo je, da smemo v koruznjak shranjevati samo storže, ki smo jim pečije tikoma odločili in jih očistili vsake kožuhovine.

Kaj bomo pa s koruznico počeli? Letos, ko je malo krme, moramo stremeti, da s koruznico zalogo krme povečamo. Zato bomo koruznico čimprej mogoče poželi. Kdor ima že silos, bo koruznico takoj zrezal in ensiliral, pomešano z razno drugo zeleno krmo in zelenimi ostanki okopavin. Kdor pa silosa nima, naj požeto koruznico postavi pokoncu kamor koli pod streho, da se posuši. A kdor nima primerne strehe, naj jo skuša posušiti na soncu, nato pa naj jo zloži na kup in pokrije s slamo.

Na noben način ne puščajmo koruznice čez zimo na njivi. Za koruzo je treba namreč na vsak način zemljo takoj jeseni preorati. Ako ne sejemo na ta prostor ozimnega žita, napravimo vsaj zimsko praho — samo da izorjemo korenine koruznih rastlin na površje, da čez zimo razpadejo kepe prsti, ki jih koruzne korenine oklepajo in ki bi nas spomladi pri oranju in pripravljanju zemlje močno ovirale.

Koruzni storži se počasi sušijo, zato je koruza godna za luščenje šele pozno jeseni. Koruzno zrnje ni niti takrat, ko se storži toliko osušijo, da se dajo luščiti, dovolj suho za shrambo ali pa za prodajo, marveč ga moramo še nadalje skrbno sušiti na zračnem prostoru v tanki plasti razgrnjenega ali pa posušiti umetno, pri čemer pa seveda trpi kalivost, tako da umetno sušenje za semensko blago ne prihaja v poštev.

(Nadaljevanje sledi)

Grozdnje tropine med krmo

Grozdnje tropine lahko izkoriščamo na več načinov. Iz njih lahko kuhamo žganje, izločujemo sladkor in alkohol ali pa pripravljamo pijačo. Ko izrabimo tropine za pijačo, jih uporabimo še za kis. Ker pa večkrat primanjkuje krme, pokladamo tropine živini.

Kakšno krmilno vrednost imajo grozdnje tropine? Sveže drugače kot žgane. Sveže tropine vsebujejo povprečno do 6 odst. beljakovin, 4,5 odst. maščob in 20,8 odst. ogljikovih vodikov (škrobnih sestavin). Ker pa niso te snovi v celoti prebavljive, jih živali popolnoma ne izkoristijo; prebavijo le polovico beljakovin, tretjino maščob in dve tretjini škrobnih sestavin, tako da pridobi žival od 100 kg svežih tropin 3,3 kg beljakovin, 1,5 kg maščob in 12,5 kg škrobnih sestavin. Iz teh izkoriščajo predvsem sladkor.

Žgane tropine imajo drugačen sestav. Pri žganju namreč izginejo iz tropin alkohol, ki je kemično spremenjen grozdnji sladkor in voda. Slačkor je v bistvu škrobna sestavina in bo zato v žganih tropinah manj škrobnih sestavin. Ker na izgubijo žgane tropine v

primeri s svežimi tudi skoraj vsi vodo, se njih koristne sestavine relativno vendarle povečajo. Zato bo v njih sorazmerno več beljakovin in tudi več maščob. Poleg tega postanejo spričo znatne lopote (najmanj 90°C) prebavljive tudi nekatere maščobe, ki jih pri nižji toploti živali ne morejo raztopiti in prebaviti. Prav tako se zviša tudi prebavljivost beljakovin.

Glede na to imajo žgane tropine 7,8 odst. maščob in 16,8 odst. škrobnih sestavin, od katerih prebavijo živali lahko dve tretjini beljakovin, polovico maščob in dve tretjini škrobnih sestavin. Tako pridobijo živali iz 100 kg žganih tropin 4,7 kg beljakovin, 3 kg maščob in 10,1 kg škrobnih sestavin. Pomislimo, da vsebuje dobro travniško seno 5,7 odst. prebavljivih beljakovin, 1,2 odst. maščob in 24,2 odst. prebavljivih škrobnih sestavin. V splošnem so torej tropine slabša krma kakor seno, vendar boljše kakor slama, tudi ovsena ali ječmenova.

Seveda ni mogoče povsod nenaenkrat porabiti tropine za krmo; če pa z njimi ne ravnamo pravilno, se nam pokvari; največkrat splesnijo ali pa se skisajo. Plesnive ali

skisane tropine škodijo živali zaradi osetne kisline in jih zato ne smemo uporabljati.

Kako jih hranimo? Prav tako kakor jih hranijo naši vinogradniki za žganjekuho. Naložimo jih v kadi, paziti pa moramo, da ostane med njimi čim manj zraka. Zato jih slačimo ali kako drugače stisnemo. Najbolje je, da eden tropine naklada, drugi pa tlači. Ko je posoda dovolj napolnjena ali pa ni več tropin na razpolago, zmanjšemo njih površino z ilovico, tako da ne more prosti zrak do njih. Z ilovico je treba zamazati tudi vse razpoke na posodi. Pokanje ilovice znatno zmanjšamo, če vrh nje nasujemo plast drobnega peska.

Pri krmljenju moramo paziti, da ne pokladamo preveč tropin hkrati. Izkušnje so pokazale, da korisli goveji živini le okrog 8 kg tropin na dan, ovcam in kozam po 1,5 kg, konjem po 7 kg, svinjam po 3 kg tropin dnevno. Se bolj bodo tropine koristile živini, ako jih pomešamo z drugo krmo kakor s senom ali z otrobi. Koristno je dodajati tropinam tudi nekaj soli in sicer goveji živini po 20 do 30 gr. na dan, konjem po 12 do 16 g, svinjam po 3 grame.

Oskrbovanje breje živine

Dostikrat premalo pazimo na pravilno krmljenje in oskrbovanje breje živine. Breja žival mora imeti mir, vsaka nagla, večja sprememba ji škoduje. Delo, ki ga normalno opravljata, je treba omejiti, zmerno gibanje pa ji koristiti.

Glede na brestost je treba krmo pokladati v določeni obliki. Predvsem ne sme biti obsežna, ker je trebušna stena že itak obremenjena, prostor za želodec in črevesja zožen in dihanje spričo razširjena teh organov obteženo. Zato ne pokladajmo take krme, ki žival napenja.

Krma mora biti lahko prebavljiva. Da se ne bi nakopičila v prebavilih, jo pokladajmo večkrat na dan v majhnih količinah. Breja žival tudi ne sme dobiti mrzle vode in pokvarjene, plesnive ali mrzle krme. Hlev mora biti zračen in ne pretopen. Čisti zrak lajša dihanje. Ležanje na mrzlih tleh lahko škoduje materi in zarodku.

Pri vseh brestih živalih je treba

končno prepričati zvrženje. To je lahko posledica najrazličnejših okoliščin: velikega napora, preobremenitve želodca ali črevesja, napenjačade ali drugače škodljive krme, mrzle rose, draženja, naglega ohlajenja in končno poškodb vseh vrst.

Navedena navodila veljajo za breje živali vseh vrst.

Breja krava se kakšno giblje v lepem vremenu na paši, le proti koncu brestosti naj ostane v hlevu. Pred pašo naj zaužije nekaj suhe krme. Če je bila krava običajno v hlevu, ji paša za časa brestosti ni potrebna.

Po porodu ima krava največ mleka, ki ji ga potem polagoma zmanjkuje. Na to vpliva tudi na novo prideta brestost. V drugi polovici brestosti mleko vedno bolj pojemata in nazadnje izločevanje popolnoma preneha kljudu molži (umetnemu draženju). Vendar so dobre krave molzavice, ki dajejo mleko vse do naslednjega poroda. A to

ni prav, ker se izloča s mlekom velika množina onih redilnih snovi, ki jih potrebuje zarodek. Dokazano je, da takšna krava po porodu ne doseže več polnega donosa.

Potrebno je torej, da v brestosti molžo polagoma opustimo, in sicer osem tednov pred porodom; samo 4 do 6 tednov prej bi bilo premalo. V osmem tednu pred porodom kravo pomolzimo le dvakrat na dan, od 6. tedna dalje pa samo še enkrat. Kasneje se mleko samo ustavi. Če to nič ne tuda, izmivajmo vime z mrzlo rodo vsak drugi ali tretji dan in nekaj ur pozneje temeljito izmolvimo.

Molžo opuščamo zelo previdno. Vedno je treba izmolsti vime do zadnje kaplje.

Prot koncu brestosti krmljenje ne sme biti preobilno. Predebele krave dobi navadno porodni mrtvoud. Nujno je treba primerna krmila primerno sestaviti. Repe manj, zato pa več redilnih snovi. V senju je dokaj apnenih snovi in je to zato dobro in nujno potrebno krmilo. Splah je seno v prvi vrsti potrebno za krmo breje ži-

vai. Zato je treba preizkusiti njega kakovost. Če ne ustreza potrebam lahko povzroči krma mehkokostnost in kostolomnico ravno pri brestih kravah, ki potrebujejo za zarod in mleko mnogo apnenih soli. V letih, ko je krma slaba in pomanjkljiva, pogine za to bolčnijo mnogo brejih krav. Temu pojavu odpomoremo s posebnimi apnenimi pripravki (kelajno apno).

V tem primeru je treba živini podati tudi železnate pripravke. Dobro je, da pokladamo kravi pred in po porodu tudi laneno moko, ki jo nasujemo v pijačo, ker dobro vpliva na oluščenje trebča. Tri do štiri tedne pred porodom je treba zmanjšati dnevni obrok krme in to posebno pri debelih kravah.

Včasih je pred porodom vime zelo napeto. Krave ali junice ne smemo molsti, ker je prvo mleko (mlečivo) potrebno za novorojenca. Breja krava mora imeti dovolj prostora, da je varna pred udarci sosednjih krav. Prot koncu brestosti je treba kravo čuvati pred preprihom, tudi prenagla hoja in grdo ravnanje kravi škoduje.

O filmski in gledališki igri

Za v času prvih filmov se je poridilo vprašanje, kako igrati v filmu in kakšna je razlika med gledališko in filmsko igro. Mnogo se je govorilo o razlikah med gledališko in filmsko umetnostjo, toda dejstvo je (in tako trdijo tudi vsi veliki igralci, ki so prešli od gledališča k filmu), da je razlika med filmsko in gledališko igro v različni meri izraznih sredstev, a podobnost v težnji za čimbolj resničnim čustvom ter realističnim izražanjem v pogojih filmske in gledališke umetnosti.

Danes poučujejo v filmskih šolah vse drugačne igralske metode kot v gledaliških šolah. Na vsak način izvira razlika med filmsko in gledališko igro iz različnih zahtev filmske in gledališke umetnosti.

Filmska KRONIKA

Jugoslovansko filmsko podjetje «Avala film» snema v Novem Sadu dokumentarni film «Lov na divjačina», nedavno pa je izdelalo dokumentarni film «V tretjem letu petletke», ki prikazuje vse najvažnejše uspehe Srbije v tretjem planskem letu.

Zagrebsko filmsko podjetje «Nastavni film» je izdelalo poučni film «Higijensko-tehnična zaščita delav, ki prikazuje, kako so delavci jugoslovanskih tovarn zaščiteni pred nevarnostmi. Režiser tega filma Stjepan Velič je prejel nagrado 10.000 dinarjev.

Hollywoodsko filmsko podjetje «Republic pictures» je prenehalo snemati film «Vražje ptice», ki naj bi prikazoval življenje in podvige ameriških pilotov v drugi svetovni vojni ter pričelo snemati film pod naslovom «Križa nad južnim Oceanom», ki bo prikazoval dogodke ameriških letalcev v južni Koreji.

Filmski igralec Bob Hope je odletel na Korejo, kjer bo zabaval vojake na fronti, kakor je to storil že med zadnjo vojno. Z njim je odšlo še 30 igralcev, med njimi Marilyn Maxwell, Gloria De Haven, za njimi pa bo odšla še Jane Russell.

Italijanska filmska igralka Alida Valli se je vrnila v Italijo, ker v Hollywoodu ni uspela; izjavila je, da tam ne polagajo važnosti na talent in da delijo vloge, ki umetniku ne odgovarjajo. Igrala je v več filmih, toda uspela le v filmu «Tretji mož» dočim je doživela velik neuspeh v zadnjem filmu «Bela trdnjava».

V Hollywoodu pripravljajo film «Romeo in Julija». Vlogo Julije bo igrala Olivia De Havilland. Za vlogo Romea je več kandidatov, pač pa zahteva Olivia De Havilland, da režira ta film P. Gleanwill.

sti. Kajti filmska igra, ki jo izvajamo pred kamero, pol metra oddaljeno od igralca, mora biti vsa drugačna kot igra gledališkega igralca, od katerega zahteva že gledališki prostor, da sežejo njegove geste, izraz in glas do najbolj oddaljene galerije. Film zahteva mikromimiko, umerjenost gest in najnaravnejši glas, gledališče pa konstantnost v gestah, mimiki in tonu, ker se oddaljenost gledalcev od rampe ne menjava, filmski igralec pa mora svoja izrazna sredstva prilagajati razdalji od kamere.

Tudi se je treba zavedati, da ima gledalec na odru pred seboj živega človeka - igralca, na platnu pa le njegovo sliko in da deluje ta slika čimbolj prepričljivo, mora biti kar najbolj naravna ter izredno izrazno močna: gibi, mimika in ton morajo biti absolutno precizni, ker najmanjša laž lahko zruši iluzijo resničnosti. Zato mora biti govor filmskega igralca čimbolj neposreden in naraven in ne romantično patetičen, kakor je v gledališču do neke mere še možno. Napačno pa je misliti, da mora biti govor v filmu suhoparen, nasprotno, imeti mora svoj slog, odvisen od dialoga in sloga scenarija: tako je govor v neorealističnem filmu drugačen od govora v psiholoških filmih ali v filmskih romanah ali dramah. Beseda v filmu Hamlet je tekla posem naravno in filmsko, tako da je bilo čutili lepoto in melodijo Shakespearovega stiha; beseda v filmu «Tatovi kolezi» je bila sicer brez oplešav, vendar v popolnem skladu z vrsto filma, tako da je v obeh filmih govor realističen in odnosu do stiha dela in predstavlja umetniško komponento filma.

Filmska in gledališka igra se razlikujeta tudi v tem, kako se igralec na svojo vlogo pripravljata. Gledališki igralec svoj tekst najprej analizira, ga razdeli na posamezne odstavke, ki jih pri stalnem ponavljanju poveže tako, da na odru sam ustvarja celotno vlogo. Filmskemu igralcu pa deljeno snemanje posameznih scen ne dovoljuje, da bi svojo vlogo povezano igral; celotno vlogo ustvarja torej bolj abstraktno (konkretno le na skušnjah pred snemanjem) medtem ko poveže posamezne dele njegove igre v celoto režiser v montažni sobi. Iz tega sledi, da mora imeti filmski igralec veliko moč neposrednega vživetja in tudi se mora dobro spominjati čustvene razgibanosti v prejšnjih scenah, da more svojo igro nadaljevati s potrebno silo in v stilu z ostalim dejanjem. Seveda pa ima filmski igralec to prednost, da se v vsaki sceni z novo energijo lahko vživetja v svojo vlogo in ko neko sceno večkrat ponovi, jo lahko natančno izdelata.

Dočim ne more filmski igralec svoje igre po premieri filma prav nič izpremeniti, gledališki igralec tudi po premieri lahko ustvarja.

Gledališki igralec se tudi lahko precej svobodno kreta po odru, medtem ko zahteva filmska tehnika od igralca več koncentracije in več pokorščine. Laurence Olivier pravi o svoji vlogi Hamleta, da se često ni smel premočno vživeti v svojo vlogo samo zato, ker je moral paziti na tehnične naprave, ki so ga obkrožale. Seveda pa ne smemo misliti, da bi bilo prav, da bi filmski igralec le pri vajah doživljal svojo vlogo, našel zanjo primerno izrazna sredstva, ki bi jih potem pred kamero mehanično obnavljal, ne da bi bilo treba znova doživljati svoje vloge in bi se le koncentriral na filmsko tehniko. Ne, kadar se igralec seznanja s filmsko tehniko, kadar mu najde režiser pravi izraz, tedaj mu tehnične naprave le pripomorejo, da dobi njegova igra filmski značaj.

Če hoče torej filmski igralec doseči pravi umetniški uspeh, mora metodo svojega doživljanja prilagoditi zahtevam filmske tehnike, kajti film ne zahteva le naravnih gibov, naravnega izraza, govora itd. pač pa še bolj pristno doživljanje in pristno čustveno razgibanost.

Filmski režiser ima več sredstev

SLIKA IZ ITALIJANSKEGA FILMA «POT UPANJA», KI PRIKAZUJE SICILSKE IZSELJENCE, KI GREDO ISKATI DELO. FILM JE REŽIRAL PIETRO GERMI

na razpolago kakor gledališki režiser, da pomaga svojemu igralcu. Zaradi filmskih sredstev je torej možno, da dosežejo večji uspeh ne profesionalni igralci pri filmu kakor pri gledališču, s čimer pa ni rečeno, da je filmska igra manjše umetniške vrednosti; filmski igralec ima namreč več prilike in sredstev.

da čim bolj izstizilo poda svojo vlogo ali pa da tudi bolj pogreši. Pri vzgoji filmskih igralcev je treba stalno opozarjati na razliko med filmsko in gledališko igro, ki je sicer majhna, a se često ponavlja na filmskem platnu kot vidna napaka in privede do neuspeha tudi velike talente.

V otvoritvah se nagli izpad dame brez zadostne podpore lahkih figur kmalu maščuje. Le redko uspevajo preuranjeni napadi in še to navadno, če nasprotnik pogreši. Teorija otvoritev nas učil, da moramo najprej razviti lahke figure, postaviti jih na najboljše mesta, kjer je vsaki figuri v dani otvoritvi dodeljena posebna naloga. Igralec s črnimi figurami je obsojen v začetku na obrambo ter zato stremi, da izgadi inčiativno igro belega ter doseže čimprej raznotežje. Sele potem si lahko privoščijo brez direktnih nevarnosti razne podvige. Poglejmo si praktični primer v partiji, ki je bila odigrana na dubrovniški olimpiadi.

Kraljevo indijska obramba
Beli: dr. Euwe   Črni: Nestler
1. d2-d4   Sg8-f6
2. c2-c4   g7-g6
3. g2-g3   c7-c6
Tu bi mogel črni takoj igrati priljubljeno Gruenfeldovo obrambo z d7-d5. Hoče pa najprej podpreti tega kmeta s c kmetom.
3. d4-d5
Preprečuje omenjeno varianto.
4.   c6-d5;
5. e4-d5;   Dd8-a5+
Ta nagli izpad dame ni dober. Saj nima črni resnih izgledov, da bi si prisvojil d5 kmeta, ki je res na tem mestu nadležen. Bolje je vsekakor Lg7 in 0-0 ter d6. Imel bi nekoliko utesnjeno pozicijo, vendar brez slabih mest, na katere bi beli mogel jurisati.
6. Sb1-c3   Sf6-e47
Črni samo izgublja na času in zaostaja v razvoju. Sahovski učbeniki nas učijo, da se z isto figuro v otvoritvi ne sme delati več potez. Logična poteza je bila Lg7, ki naj podpre napad na c3 točko; Diagonala h8-a1 je zelo važna in jo mora črni osvojiti. Sele po tej potezi bi bil skok upravičen.
Sc4

7. Dd1-d4   Sedaj je pa beli osvojil to diagonalo.
7.   Se4-c3;
8. Lc1-d2!
Odločilna poteza, katere črni ni predvidel. Računal je bc3; ter je po Tg8 nameraval igrati Lg7 s pritiskom po glavni diagonali. Beli ima že veliko prednost. Položaj lovca na e3 in naskok v razvoju bo kmalu uničil lahkomiselnega nasprotnika.
8.   Th8-g8
9. Ld2-c3;   Da5-c7
10. Tal-c1
Beli je popolnoma očbil črni napad. Dosegel je nadmoč v središču in v najkrajšem času bo razvil vse svoje figure. Črni pa se še bori z začetnimi otvoritvenimi težavami.
10.   d7-d6
11. Sg1-f3   h7-h6
Preprečil Sg5 z napadom na h7 in f7. Na Sg7 bi beli igral Dd3 z grožnjo Lg7.
12. Lf1-g2   Sb8-a6
13. 0-0   g6-g5
Črni namerava razviti lovca na f5 ter zasedi diagonalo h7-b1. Takoj ne gre, ker bi ga beli prepodil z g4.
14. Dd4-d3
Nastala je borba za točko f5. Črni ponovno napada f5 z
14.   Dc7-d7
15. Sf3-d4   Lf8-g7
16. Dd3-h7   Ke8-f8
17. f2-f4
Začetek glavnega napada na črnega kralja. Črni ne sme dovoliti, da se odpre f linija in zato igra.
17.   g5-g4
18. f4-f5
grozi Se6+.
18.   Dd7-d8
19. Sd4-e6+!
Kijub vsemu gre ta poteza
19.   Lc8-e6;
20. Lc3-g7+;   Tg8-g7;
21. Dh7-h8+   Tg7-g8
22. Dh8-h6+;   Tg8-g7
23. f5-e6;   f7-f6

24. Tf1-f5!
Črni je izgubljen. Se stolp vdre v postojanke črnega kralja.
24.   Sa6-c7
25. Tf5-g5! Črni se vda, ker ne more kriti mata. Na 25.   fg5; sledi 26. Dh8+ Tg8 27. Tf1+ z matom. Nagel razvoj in smiselna razmestitev figur je najvažnejša naloga v otvoritvi.
Ing. Boris Sikošek

Velike šahovske prireditve v Kopru

V jugoslovanskem področju tržaškega ozemlja je zanimanje za šahovsko igro vedno večje, za kar gre zasluga agilnemu šahovskemu društvu iz Koprja. V Istrskem okrožju so bila že številna šahovska tekmovanja, vendar se bo doslej najpomembnejše šahovsko tekmovanje začelo 18. t. m. Tega tekmovanja se bodo udeležili mladi jugoslovanski šahovski mojstri, ki sedaj tekmujejo na mednarodnem šahovskem turnirju na Bledu. Program prireditev je naslednji: 19. t. m. dvo-boj Beograd - Trst, istega dne dvo-boj med reprezentanco Koprja in Puie na osmih deskah. 20. t. m. simultanke jugoslovanskih mojstrov v Kopru, Piranu, Izoli, Portorožu in Bujah. 21. t. m. v Kopru brzoturnir z eliminacijo med jugoslovanskimi, koprskimi in tržaškimi šahisti. Vzporedno bo prirejena šahovska razstava, ki bo odprta do nedelje 22. t. m.

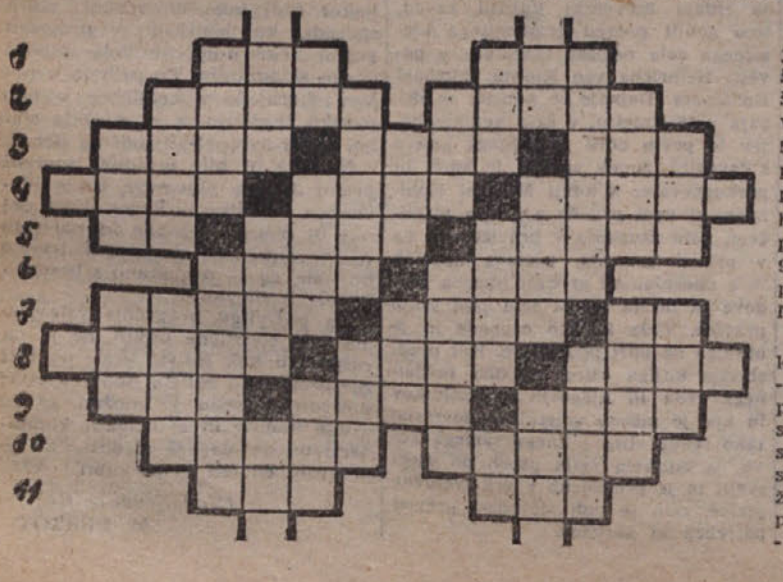
Vabimo naše ljubitelje šaha, da si te prireditve v Istrskem okrožju vsaj ogledajo, če že ne nastijo na kakršen koli način pri njih sodelovati.

BLEJSKI TURNIR pred zaključkom

Čimbolj se bliža blejski turnir h koncu, tembolj je zanimiva borba za prva mesta. V začetnih kolih je kazalo, da se bodo na prva mesta zrinili le tujci; vendar so se pozneje prebili v ospredje tudi jugoslovanski igralci, od katerih ima mladi Fuderer precejšnje izgleda za prvo ali vsaj drugo mesto. Med ostalimi Jugoslovani se najboljše borijo stari Kostić in najmlajši Ivkov, medtem ko so vidnejši mojstri kot Pirc, Vidmar in Puc zatajili. Edini doslej neporaženi igralec na turnirju je argentinski mojster Pilnik, medtem ko je mladi Jugoslovjan Fuderer dosegel velik uspeh z zmago nad argentinskim prvkom Najdorfom, dalje nad Tartakowerjem in še nekaterimi.

Stanje po 12. kolu: Pilnik 6 in pol (2), Fuderer 6 in pol (1), Najdorf 6 (2), O'Kelly 6 (1), Kostić, Ivkov 5 (2), Pfeiffer 5 (1), Vidmar 5, Stela, Matanovič 4 in pol (2), Pirc, Rellstab 4 in pol (1), Puc 4 (1), Milič, dr. Tartakower 3 in pol (1).

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

VODORAVNO: 1) začimba - srd. 2) jugoslovanski šahovski mojster - tržaško predmestje. 3) ruska reka - mosko ime - neresnica. 4) vrh v Karavankah - svod - otok v Dubrovniku. 5) veznik - tovarna pohištna v Kopru - del konjske opreme. 6) topel - primorska jed. 7) brizg vode - majhen - osebni zaimek v množini. 8) pripovedni spis - orodje - enota teže. 9) poet - mast - ples. 10) melodija - primorski narodni heroj. 11) reka v Nemčiji - mizarška surovina.

NAVPIČNO: A) nezmožen govora - kraj pri Vipavi. B) hranilna rastlina - pameten. C) jugoslovanska reka - portir. D) stanovanjski prostor - vrsta snega - domača žival. E) italijanski spolnik - koprina, obdana z vodo - sanje. F) lovec rib - pišč. G) domača žival - ljubeč. H) vodna žival - neplovid. I) nakaznica - polotok v ZSSR - pijača starih Slovanov. J) žiljski

ples - francoski pisatelj XIX. stoletja - oziralni zaimek. K) svetopisemska oseba - kemični proizvod iz črnega premoga. L) del primorskega štedilnika - toaletni pripomoček. M) rumen (srbohrv.) - prst, glina.

Rešitev: ROKAV
OKOPI
KOREN
APELA
VINAR

Peč je poletni napota, pozimi do brota.

Stevilčnica: gaber, Breda, Gropa, bager, obred, draga, radar — Beograd.

Stopnice: k, ko, kal, kosa, kokoš, kateri, kapitan — Kolašin.

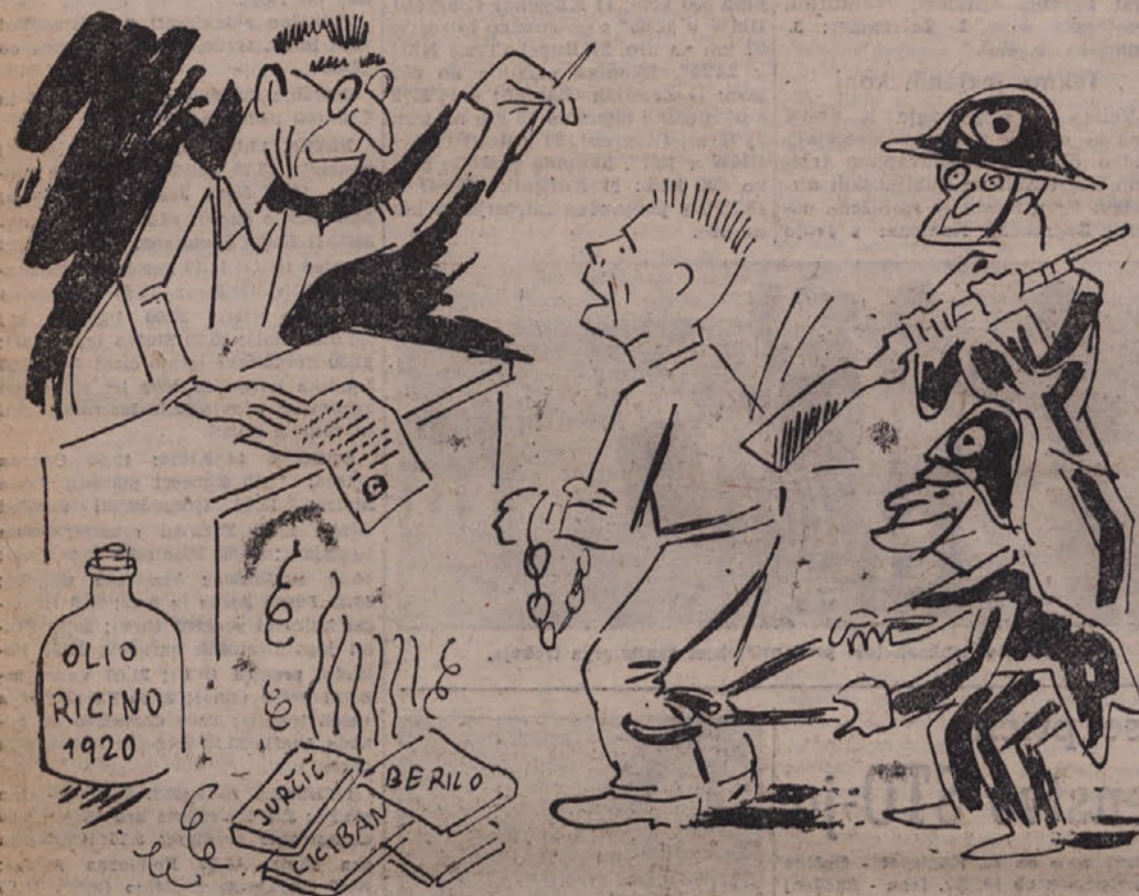
FUDERER

PRESLADKA "MADRE,"

Italijanska policija v Gorici je začela novo gonjo proti slovenski manjšini v Italiji. Posamezne Slovence vlačijo na kvesturo, kjer jih sprašujejo o njih politični preteklosti in sedanjosti itd.,

KVESTOR: Podpišite, da se slovenski manjšini v Italiji ne goče krivice in da se točno držimo mirovne pogodbe...

piše

PEPI

No, Pepina, draga moja, Trst, kot praviš, zadnje čase res postaja imeniten. Tu se zbirajo vse rase:

črne, bele in rumene vseh svetovnih kontinentov, tu srečujemo ostanke vseh razbitih regimentov

bivših osnih pomagačev,

K NUNAM

Demokristjanska občinska svetnica Delise je ošla med nune.

DELISE:

Jaz pa nisem več svétnica, ker odhajam v samostan. Zdaj bom služila le bogu in za volitve tu in tam.

LAURA:

Jaz še dalje bom svétnica nič ne grem v samostan, ko bo vrag vzel kominformista bom jaz v nunski stan.

esulov in potepuhov, med katerimi ne manjka vohajočih ovaduhov,

kriminalcev, postopačev in priložnostnih senzalov. V Trstu, kakor sama pišeš, res ne manjka generalov

in visokih diplomatov. Semkaj hodijo v posete tudi mnoge gospodične, filmske zvezde in kokete,

da ne štejemo cigánov, cirkusov in akrobatov, ter cerkvenih funkcionarjev, kardinalov in prelatoev.

In zato ni čudno, Pepa, če pogostoma se bere, češ kako nam vsi ti zloniki uprizarjajo ajere

zdaj s tobakom, zdaj z mamili, kjer zaslužijo milijone. V varstvu vestne policije naše plemenite cone

Trst se tudi tu razvija v pravi vzor demokracije. Saj že danes več ne vemo, ali plača kdo, kar spiše,

ker največkrat se dogaja, da nedolžnega zaprejo, krivca pa, če ne spustijo, pošljejo lepo čez mejo.

Toda naše mesto, Pepa, je edinstveno na svetu še po drugem pripetljaju. Kot si brala, v svetem letu

devetnajststopetdesetem kominformovci bi radi tudi nekaj doprinesli k miru. V tej pobožni nadi

pišejo že nekaj tednov, ustijo se in kričijo, naj bo Trst acittá aperta. Tržčani, ki želijo,

res pomirjenje na svetu, bi nemara bili srečni, ako bi kominformisti ne postajali pretečni z demagoškimi predlogi,

Ti nesramni farizeji gredo vendarle predaleč spričo vojne na Koreji

in skvadrističnih podvigov tukaj v Trstu. K sreči zlepa nihče več jim ne verjame; to je dobro... Zdravo Pepa!

Mihec in Jakec

MHEC: Lepe stvari prihajajo na površje. Listi pišejo, da je Mussolini leta 1926, ko je prevzel grad Rocca di Caminate, plačal register-sko takso samo za 70.000 lir, čeprav je bil grad vreden več kot milijon lir.

JAKEC: Pameten bodi, Mihec. Saj je bilo vseeno. Če bi več plačal v prvi državni žep, bi pa moral več vzeti iz drugega.

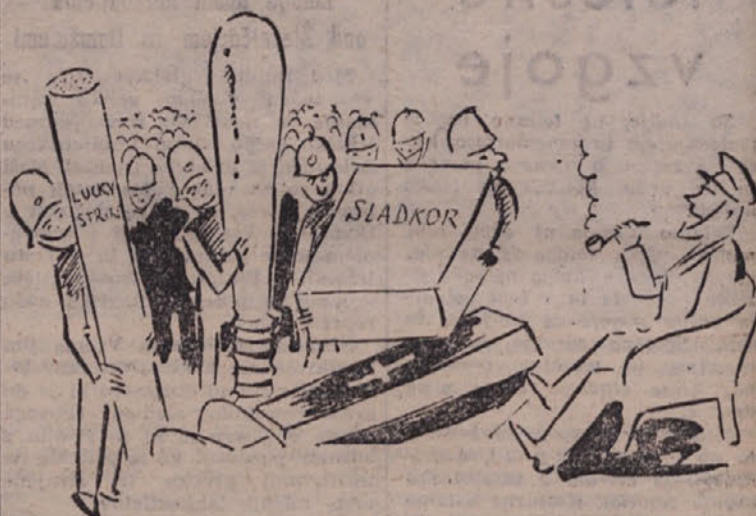
Mlada grešnica

TRZACAN A.: Ti, ali že veš, da bo naša policija v četrtek praznovala štiriletnico svojega rojstva?

TRZACAN B.: Kaka škoda, tako mlada pa ima že tako stare grehe...

POLAGANJE TROFEJ

Tržaška civilna policija bo te dni obhajala štiriletnico svojega obstoja.

SLOVO

Ne mara svétnica, svétnica hoče biti, bržčas zato, ker ni zaslužila božjaka in ker med svétniki ni našla pobožnjaka, s katerim bi se mogla poročiti. Zato ne le občinskemu, prav vsemu svetu slovo je dala baš ob svetem letu in šla med nune. V tihem samostanu primerno mesto vsakemu meščanu bo izmollila pri nebeškemu očetu.

"Triestin patoco,"

«Triestin patoco» pomeni v tržaškem narečju «trd, pristen Tržčan». Ta «pristni Tržčan» se je te dni pojavil na mestnih zidovih z dolgim lepakom, kjer najprej joče po «ranjki» (Avstriji op. ur.). Ta jok je še precej pristen za «pristnega Tržčana» in je ljudi zavaral, da so lepak čitali do konca. Nato trdi, da so Italijani bliže Tržčanom nego «ricchi» (to smo mi, Slovenci op. ur.) in da je zaradi tega edina rešitev za Trst, da se vrne k — materi Italiji (te pesmi pa že nimamo slišali, Bum! op. ur.).

Da bi se «pristen» Tržčan izrazil o Slovencih z nazivom «riccon», je nemogoče. Tak Tržčan ne bi bil «patoco». Kajti če se Tržčan «patoco» le malo popraska po koži, mu takoj brizgne na dan — slovensku kri. Če pa želi naš «patoco» res omenjeno mater, je tudi veliko vprašanje. Zato smo lepak pogledali bolj od blizu. Čisto na dan, prav drobno tiskano stoji: Partito liberale italiano. Aha! Zdaj razumemo! Ta je pa res «patoco»!

Novo odkritje

JUSTO (na koprski razstavi): Vidis Riko, te razstavljene ribje konserve so pa naše, italijanske...

RIKO: Ja, ja to je pa res, posebno odkar ribje tovarne v Izoli izdelujejo med...

Med patrioti

PATRIOT A: Joj, kam plovemo? Obtok denarja znaša po obračunu ob koncu avgusta že nad tisoč milijard lir. Pomisli: Več kot en

bilijon!

PATRIOT B: Kaj pa je tu posebnega? Vse raste, vse cvete, vse napreduje, zakaj ne bi rasel in napredoval tudi obtok denarja?

Znajde se

Naš gospod župan se vedno znajdejo, naj prede slaba ali pa dobra. Kako, losče vprašali? Enostavno, stvari rešujejo z jokom ali pa s čestitanjem. Zdaj ko gre Amerikanec na Koreji dobro, so brž čestitali generalu Aireyu, če bi jim šlo slabo, bi se pa malo poječkali. Pa se še dobijo taki, ki pravijo, da gospod župan niso politik.

Načelnost

V uredništvu «Il Lavoratore» Compagno Vidali, v Gorici so začeli preganjati Slovence. Kakšno stališče naj zavzamemo v listu?

VIDALI: Načelno! Mi nismo proti preganjanju Slovencev v Italiji, mi smo le načelno proti preganjanju...

Vsaka šola nekaj stane

Ob kominformistični papirnati kampanji za slovensko šolo.

MITKEC SISKEC: Spoznavam, da je slovenski pregovor «Vsaka šola nekaj stane» točen.

Dr. (namočeni) BIDOVEC: Kako to misliš, mali?

MITKEC SISKEC: Kaj ne vidiš koliko črnila in gobezdanja nas stane...

ZGODBA BREZ BESED

